

Consciència de l'ús lingüístic: anàlisi dels factors que influeixen en les tries lingüístiques

Daniel Escolà Garcia

Treball Final de Carrera de Filologia Catalana
Universitat Oberta de Catalunya
Gener de 2012

Consultor: Juan José Sánchez Belmonte
Tutor: Joan Pujolar Cos

ÍNDIX

1. Introducció	3
2. Objectius i hipòtesis	3
3. Marc teòric i conceptual	5
3.1 Estudis consultats amb informació interessant	5
3.2 Conceptes tinguts en compte	9
4. Metodologia	12
4.1 Enfocament metodològic del treball	12
4.2 Enfocament metodològic de les entrevistes	13
4.3 Enfocament metodològic dels entrevistats	14
5. Anàlisi de les entrevistes	16
5.1 Consciència de l'ús lingüístic en els entrevistats	16
5.2 Les normes lingüístiques dels entrevistats	17
5.3 Relació entre la identitat i la tria lingüística en els discursos	20
5.4 Conflicte lingüístic en els discursos	22
5.5 El capital simbòlic en els discursos	24
5.6 Relacions de poder en els discursos	26
5.6.1 La condescendència com a relació de poder	27
5.6.2 La violència simbòlica com a relació de poder	29
5.6.3 El control social com a relació de poder	30
6. Conclusions	32

Annexos	39
1. Entrevistes	39
1.1. Transcripció de l'entrevista a GV	39
1.2. Transcripció de l'entrevista a MB	49
1.3. Transcripció de l'entrevista a JE	59
1.4. Transcripció de l'entrevista a FE	68
1.5. Transcripció de l'entrevista a NE	75
2. Taula amb la informació extreta de les entrevistes	82
2.1. Entrevista a GV	82
2.2. Entrevista a MB	85
2.3. Entrevista a JE	89
2.4. Entrevista a FE	94
2.5. Entrevista a NE	97
Bibliografia consultada	100

1. Introducció

Sovint ens qüestionem la situació actual de la llengua catalana i com aquesta seguirà el seu curs. El camí que ha fet el català ha tingut entrebancs de tot tipus, però a dia d'avui, es manté ferm a bona part dels Països Catalans. La situació lingüística a Catalunya sembla viure una conjuntura curiosa: mentre que l'ensenyament de la llengua catalana és, avui per avui, garantit a tots els centres públics, l'ús que els ciutadans fan del català és força variable i, en funció de la zona, es troba en cert retrocés. Davant d'aquesta radiografia, un dels aspectes que pot esdevenir més interessant per entendre aquest procés és analitzar la consciència que els parlants tenen dels seus usos lingüístics per tal de desgranar quins són els factors que dificulten o ajuden l'ús de la llengua minoritària en determinats àmbits de la societat catalana.

A través del relat de cinc persones sobre els seus usos lingüístics, aquest treball pretén aprofundir en els seus discursos i en les idees explícites o implícites d'aquests. Aquests discursos s'analitzaran a través de les seves pràctiques lingüístiques expressades en les entrevistes. Els discursos al voltant de la llengua esdevindran l'objecte d'anàlisi d'aquest treball. Concretament, el que s'intenta és aprofundir en els elements ideològics que contenen els discursos dels cinc entrevistats, els quals han estat escollits per seguir unes pràctiques lingüístiques ambivalents. A través de l'anàlisi dels seus discursos s'intentarà observar fins a quin punt l'ús d'una llengua no és fruit de l'atzar, sinó d'un entramat de factors en els quals les relacions entre els seus parlants, tant des d'un punt de vista individual com del grup social al qual pertanyen, poden esdevenir fonamentals.

2. Objectius i hipòtesis

Objectius principals

- Analitzar els factors ideològics presents en els discursos sobre la llengua de cinc persones a través de l'anàlisi de les seves pràctiques lingüístiques.
- Analitzar la consciència que els parlants tenen dels seus usos lingüístics per tal de desgranar quins són els factors que dificulten o ajuden l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits de la societat.

Objectius secundaris

- Analitzar com els entrevistats atribueixen més o menys importància a la llengua que parlen.
- Analitzar com influeixen els contextos familiars, laborals i socioeconòmics dels entrevistats en les tries lingüístiques.

Hipòtesi

La hipòtesi principal d'aquest treball és que tot i que els parlants són més o menys conscients de les seves alternances lingüístiques, no ho són tant dels factors que les condicionen. Precisament són aquests factors els més interessants d'analitzar, ja que poden respondre a relacions de desigualtat entre els parlants. A continuació detallo alguns dels factors que penso que els entrevistats deixaran entreveure explícitament o implícita en els seus discursos i que poden ajudar a donar resposta als objectius plantejats:

- a) Influència dels factors ideològics en l'ús lingüístic: quan una persona ha d'escollir si convergir o no a l'idioma de l'interlocutor és possible que l'estatus d'aquest o la relació desigual entre les seves posicions o rols esdevingui una pressió en l'elecció, de tal manera que la convergència serà a la del parlant de més estatus o poder. En aquest sentit, la influència del capital lingüístic, social, econòmic i, finalment, simbòlic, en les tries lingüístiques pot ser decisiva.
- b) El context en què té lloc la interacció: la llengua catalana i la castellana poden tenir fonts de capital simbòlic diferents i en competició en funció del territori en què siguin utilitzades i del grau de catalanització o castellanització que mostri el context en què es produeix la interacció.

3. Marc teòric i conceptual

3.1 Estudis consultats amb informació interessant

Abans d'iniciar el meu treball de camp calia documentar-me amb altres estudis que haguessin tingut en compte el mateix objecte d'estudi. Els estudis que a continuació seran detallats aporten diferents factors explicatius dels usos lingüístics dels catalans, concretament, dels joves catalans, i quins discursos elaboren sobre aquests usos.

La majoria dels estudis consultats parteixen d'un enfocament qualitatiu i estan centrats en els joves, probablement l'àmbit d'edat més estudiat en la sociolingüística catalana i, des del meu punt de vista, el més interessant d'estudiar: els joves són el sector de població més sensible a les influències dels missatges implícits en campanyes publicitàries, modes i, sobretot, en les relacions més o menys desiguals entre els seus companys.

Pel que fa a l'ordre dels estudis, es presenten en funció dels temes estudiats. Així, en el primer estudi s'aborda el pes del català i el castellà en l'educació formal, així com també una idea interessant sobre la convergència lingüística. En el segon estudi s'analitza el grau de consciència en els canvis lingüístics i la relació entre la identitat i aquest grau de consciència. El tercer i quart estudi consultats són del mateix autor i tenen com a objecte d'estudi els usos i percepcions lingüístics dels joves catalans. El cinquè i últim estudi consultat també aborda les normes d'ús lingüístic dels joves.

A través de la lectura i revisió d'aquests estudis es presenta com aquests expliquen la manera en què es construeix la identitat catalana. Mentre que en algun estudi sembla que aquesta es construeixi a partir de la llengua utilitzada en les relacions, en d'altres, la llengua no hi influeix tant, mentre que sí que ho fa el context sociocomunicatiu en què tenen lloc les relacions. Des d'un punt de vista objectiu, s'intenta establir llaços o punts de discòrdia entre les idees d'aquests estudis.

El primer estudi tingut en compte ha estat el de Mireia Galindo i F. Xavier Vila i Moreno (2009), els quals aprofundien en la repercussió de l'adopció del català com a llengua principal de la docència en els usos lingüístics informals dels escolars catalans. Les dades aparegudes en aquest treball apuntaven la manca de sintonia entre l'ús lingüístic informal dels joves i la llengua catalana. Aquest ús informal estava

contextualitzat a les hores del pati. Així, en el conjunt de les 52 escoles que havien estat analitzades “poc més d’un terç dels torns de parla enregistrats eren en català, gairebé dos terços en castellà, i només l’1,6% constituïen alternances de codi.” (Galindo; Vila 2009: 4)

En el mateix sentit, a les conclusions de la tesi doctoral de Mireia Galindo (2000), s’apuntava que “el pes que fins al moment s’havia atorgat a la identitat lingüística de parlants i destinataris en la norma de convergència es trasllada al context sociolingüístic”. (Galindo 2000: 394) Aquesta idea permet defensar que en les tries lingüístiques existeix una major influència del context dels parlants, més que no pas la relació establerta entre l’ús d’una llengua i la seva identitat.

Les anàlisis reflectides a l’estudi de Boix (1991), el segon estudi consultat, són molt pertinents en el present treball, ja que apropen la reflexió al terreny del grau de consciència en els canvis lingüístics i a la relació entre la identitat i aquest grau de consciència. En l’estudi citat s’hi presentava la següent idea:

Els joves “coincideixen a valorar més positivament els parlants que pertanyen al seu propi grup etnolingüístic, independentment de les tries de llengua (...) Entre aquests joves triar la llengua exterior al seu grup etnolingüístic no implica necessàriament trair-lo.” (Boix 1991: 1)

Segons Boix, els joves enquestats no relacionaven tant l’ús d’una llengua amb una identitat concreta, com amb la relació que mantinguessin amb l’interlocutor. Per tant, aquestes dades podrien desmentir, en data de l’estudi i segons el punt de vista de Boix, la importància de la relació entre llengua i identitat i s’aproparien a la tesi defensada per Mireia Galindo, comentada fa uns paràgrafs.

Aquesta relació, però, no és tan fàcilment desmentida si prenem en consideració el tercer estudi tingut en compte que Joan Pujolar va encapçalar el 1993. En aquest estudi es postula que l’establiment de la llengua de comunicació entre dues persones de llengua diferent es produeix “en les primeres fases d’una relació”, a través “d’un

període de negociació en el qual intenten esbrinar la identitat etnolingüística de l'interlocutor o la seva llengua preferida". (Pujolar 1993: 6). L'acord lingüístic resta fixat "de forma explícita o implícita", i es mantindrà amb presència o no d'altres interlocutors, amb l'alternança lingüística que requereixi cada membre del grup pertinent. El fet que en aquest període de negociació s'estableixi fermament la llengua vehicular en la relació, situa, a diferència de l'estudi de Galindo (2009) i del de Boix (1993), la llengua com a factor determinant en la percepció de la identitat del parlant¹. Tal com mostra l'estudi de Pujolar (1993), en una situació de negociació lingüística l'acord final pot ser *erroni*, ja que la llengua que es creu que l'interlocutor té com a llengua preferida pot no ser la que estigui utilitzant en aquella interacció concreta. Per tant, la situació resultant seria que dues persones que pretenen convergir a la llengua preferida del seu interlocutor fan una tria errònia en la mesura que la llengua escollida no és la preferida per l'interlocutor. De fet, el grup estudiat per Pujolar evidenciava que els catalanoparlants iniciaven la relació en castellà quan "no estaven segurs de la identitat de l'interlocutor". Una altra dada interessant és el fet que la presència de "catalanoparlants fermes" que no canviaven la llengua en funció de l'interlocutor havia propiciat que els dubtes pel que fa a l'origen lingüístic dels membres quedessin ben clars i el català guanyés terreny com a llengua d'interrelació entre el grup. En aquest estudi hi apareix la idea que per als entrevistats l'essencial era que els diferents interlocutors dominessin la llengua de comunicació i s'hi sentissin còmodes emprant-la: "Posar en perill aquesta comunicació, o exigir esforços addicionals innecessaris a l'interlocutor representa una falta de cortesia". (Pujolar 1993: 7) Pujolar també emfatitza com de rutinitzats estan els hàbits lingüístics de les persones. Es podria considerar que aquesta rutinització està estretament lligada amb la manca de consciència lingüística dels parlants i amb el concepte d'*habitus* encunyat per Bourdieu, i que en el següent apartat serà exposat.

¹ Tal com reflectiran els entrevistats, en la identitat dels parlants, en concret, en la identitat catalana, no només s'hi aglutinen factors culturals com la llengua, sinó d'altres com la terra, el sentiment de pertànyer a un grup diferent, etc. En qualsevol cas, en comparació a Galindo (2009) i Boix (1993) sembla que Pujolar (1993) estigui emfasitzant el factor lingüístic en aquesta percepció de la identitat del parlant. Una identitat que, d'altra banda, no es pot entendre en el sentit de la catalanitat tradicional en què s'establí una relació directa entre ús lingüístic i identitat.

Uns anys més tard, Pujolar encapçala un altre estudi centrat també en els usos i percepcions de la joventut catalana. Els resultats d'aquest estudi desmenteixen “el mite que el català és poc popular entre els joves i que els catalanoparlants de les noves generacions renunciaven amb facilitat a utilitzar-lo.” (Pujolar *et al.* 2010). En concret, la dinàmica més generalitzada era l'adaptació a la llengua de l'interlocutor. En aquest estudi s'observava que els qui tenien el castellà com a llengua d'origen, al nucli familiar de la infantesa adoptaven un major hibridisme perquè “superaven lleugerament els catalanoparlants en la predisposició a adoptar la llengua dels desconeguts un cop en coneixen la preferència.” (Pujolar *et al.* 2010: 23). Amb tot, els resultats d'aquest estudi evidenciaven que si bé la majoria dels catalanoparlants habituals escollien el castellà abans d'iniciar una conversa bilingüe, abans s'asseguraven que l'interlocutor no estava disposat a adoptar el català. Si a l'estudi de 1993 ja es revelava una dinàmica positiva molt interessant segons la qual quan en un grup bilingüe un membre es mantenia ferm en l'ús de la llengua catalana, aquesta dinàmica era assumida per la resta de catalanoparlants del grup augmentant així l'ús del català en tot el grup, a l'estudi de 2010 aquesta dada persistia esdevenint una dinàmica emprada per “un col·lectiu important” (Pujolar *et al.* 2010: 24).

Anna Torrijos (2008) també va elaborar un estudi en què feia referència a les normes d'ús dels joves. L'autora observava la tendència que la convergència lingüística es produïa en els dos sentits: quan el parlant iniciava la conversa en català i la llengua de l'interlocutor era la castellana, un 73% dels parlants feien la convergència al castellà. En la situació inversa, és a dir, quan una persona començava la conversa en castellà i l'interlocutor li contestava en català, la convergència en aquesta llengua era d'un 82,7%. Aquesta dinàmica d'una major convergència lingüística cap al català no era apreciada així en l'estudi de Pujolar *et al.* (2010), en què la dinàmica era lleugerament oposada.

Torrijos observava que si bé el grup de catalanoparlants i el de castellanoparlants analitzats havia après les seves llengües a l'escola, una part significativa del segon grup es declarava amb una capacitat massa pobre per parlar català, fet que explicaria la seva no convergència. Aquest grup també arguïa que no era necessari emprar el català per entendre's perquè es podien mantenir converses bilingües. Aquest factor també era present en el grup de catalanoparlants, els quals declaraven prestar “una atenció especial

a conèixer si les persones sabien parlar en català abans de mantenir una conversa en castellà.” (Torrijos 2008: 12). Aquesta dada també apareixia a l’estudi de Pujolar *et al.* (2010). La norma d’ús lingüístic estesa en tots tres grups de joves feia referència al fet de mantenir la llengua inicialment emprada en una relació encara que fos diferent a la pròpia.

Finalment, una altra idea interessant de l’estudi de Torrijos (2008) és l’opinió del grup de joves castellanoparlants la qual relaciona l’ús de la llengua catalana amb una societat de classe més alta i l’ús de la llengua castellana amb la informalitat i modernitat.

3.2 Conceptes tinguts en compte

Durant la lectura dels estudis mencionats hi ha hagut conceptes que han esdevingut una bona eina per entendre i analitzar la informació que hi apareixia. Per tal de poder fer el mateix amb els discursos dels entrevistats i anar més enllà en la meua reflexió, també els he tingut en compte en el meu estudi.

Dos d’aquests conceptes són *les normes socials* i els *habitus*, entre altres, teoritzats per Bourdieu. El primer concepte englobaria aquell conjunt d’idees més o menys explícites que serveixen de guia per a l’acció de les persones i que, en no ser seguides, poden provocar sancions socials (positives o negatives). Aquestes normes poden ser imposades (per la llei) o poden estar interioritzades pels individus, duent a terme el mateix control social. Aquest concepte pot ser interessant, entre altres motius, perquè els entrevistats podrien ser fidels a alguna norma social que convidi l’ús d’una o altra llengua en algun context concret. El concepte de *norma social* que jo prendré en consideració és el postulat per Bourdieu, el qual:

“es fixa (...) en els determinants macrosocials de caràcter històric –el conjunt de capitals econòmics, culturals, socials i simbòlics-, que expliquen el poder amb què compten els participants en qualsevol interacció.” (Boix i Vila 1998: 147).

Donat el cas que l’objecte d’estudi d’aquest treball és l’ús lingüístic dels entrevistats, quan m’hagi de referir a les normes socials observades en les seves pràctiques lingüístiques m’hi referiré amb el terme de *norma lingüística*.

Des del meu punt de vista, la situació que han viscut i viuen els entrevistats està impregnada de factors polítics, econòmics, etc., que han pogut i poden influir en la percepció que tenen de la realitat. Per tal d'enfocar aquesta dimensió més global tindrè en compte el concepte d'*habitus*, també teoritzat per Bourdieu. Aquest concepte fa referència als “conjunts de disposicions estructurades i estructuradores que han estat apreses en la pràctica i que tenen finalitats pràctiques.” (Boix i Vila 1998: 147). A través d'aquest concepte penso que podré apropar-me a aquelles pràctiques socials i lingüístiques dels entrevistats. Aquestes, tot i ser mecàniques, han estat apreses en un context concret que pot aportar informació del pes de la ideologia lingüística i de les relacions de poder. A través d'aquest concepte, també penso que podré apropar-me a la manera en què aquests *habitus* han estat duradors i han pogut determinar les pràctiques lingüístiques dels entrevistats i les de les persones que s'hi han relacionat (com per exemple els seus fills).

En relació a aquests dos conceptes, també prendré en consideració el de *capital simbòlic* i *camp social*. El primer concepte fa referència “a la major o menor influència d'un individu o d'un grup en la concepció de la realitat de la resta de la població. Com més capacitat té algú per conformar les opinions d'algú altre, més capital simbòlic té.” (Boix i Vila 1998: 140-141). És possible que la mare entrevistada tingui un capital simbòlic elevat en relació a la seva filla i aquest fet pugui influenciar en els usos lingüístics. Per tal de valorar aquest capital simbòlic caldrà analitzar els *camp socials* dels entrevistats, ja que cadascun d'aquests camps “té unes regles de funcionament pròpies que depenen de les relacions de força entre els individus, grups i institucions en joc, així com del pòsit de relacions anteriors.” (Boix i Vila 1998: 143). Els *camp socials*, doncs, vindrien a ser unes parcel·les en què cada individu es desenvolupa; el camp d'una organització religiosa, d'un esport, de l'art, de la política, etc. Els diferents *capitals* (lingüístics, econòmics i socials) que tingui la persona prendran una major o menor rellevància en funció del *camp social* en què es desenvolupin. El *capital* que més tindrè en compte és el *lingüístic*. Com es podrà comprovar, és a través d'aquest que els entrevistats construeixen alguns dels seus discursos.

El concepte d'ideologia que jo seguiré en el meu treball és aquell que la relaciona amb un “sistema més o menys articulat d'idees, valors i concepcions bàsiques que tenen els membres d'un grup social sobre un o més aspectes de la realitat (per exemple, l'honor, la divisió del treball, l'espai, el llenguatge...)” (Boix i Vila 1998: 156). En la seva vessant lingüística, el que pretenc tenir més en compte a l'hora d'analitzar els discursos dels entrevistats és de quina manera les ideologies lingüístiques “refleixen una determinada relació amb la norma o autoritat lingüística reconeguda.” (Boix i Vila 1998: 158).

El concepte de *lleialtat lingüística* definit per Weinreich (1993/1996: 221-22) també em podrà ser útil en l'anàlisi dels discursos dels més fidels a una llengua. Segons l'autor, “la lleialtat lingüística, com el nacionalisme, designaria l'estat mental en què la llengua, en tant que ens intangible i en contrast amb altres llengües, assumeix una posició elevada en una escala de valors, posició que necessita ser defensada.” Tal com expressa l'autor, els sentiments de lleialtat acostumen a néixer com a conseqüència de la percepció d'una amenaça real o imaginària cap a la llengua. A Catalunya existeix la percepció d'un maltractament lingüístic, per uns contra el català i per uns altres contra el castellà. Caldrà analitzar si els entrevistats es troben en algun d'aquests pols i si la seva lleialtat a una llengua influeix en les seves triures lingüístiques. D'altra banda, aquest concepte també podrà ser emprat per tal de definir una pràctica lingüística més fidel a una o altra llengua sense relacionar-hi factors ideològics.

Tenint en compte la tensa situació política entre Catalunya i l'Estat Espanyol, entre altres motius, per la major o menor presència de la llengua catalana i castellana en l'educació obligatòria a Catalunya, el concepte de “conflicte lingüístic” també em podria ser útil per fer una lectura dels discursos dels entrevistats. “El conflicte lingüístic és, per definició, un problema col·lectiu i públic (de la comunitat lingüística.)” (Mollà 2002: 168) El que pot ser interessant, però, és analitzar com els entrevistats construeixen aquest conflicte. Possiblement, la seva percepció del conflicte sorgeixi d'alguna problemàtica personal que hagin viscut i que generi una *inquietud personal* (Mollà 2002: 167). Cal no confondre aquesta inquietud personal amb un problema. Així doncs, és possible que la inquietud pugui fer de detonant de les hipotètiques males

relacions entre els diferents grups socials que els informants explicitin, transformant la situació en un problema o conflicte social. Si aquesta possibilitat és verbalitzada pels entrevistats, caldrà analitzar quins són els factors que condueixen els informants a visualitzar “la seva inquietud” com un conflicte més col·lectiu. Si aquesta segona visió és present en els discursos dels entrevistats també caldrà fer una anàlisi global de tots els factors socials, econòmics i polítics que hagin pogut traslladar la inquietud personal en un conflicte col·lectiu.

Finalment, cal fer menció al concepte de *muda lingüística*. (Pujolar; González; Martínez 2010). Segons aquests autors, el concepte posa èmfasi en les trajectòries lingüístiques dels catalans i en els canvis en el seu comportament lingüístic al llarg de la vida. Amb l'ús del concepte de muda lingüística cal adoptar, doncs, una perspectiva més diacrònica de la llengua que tingui en compte aquestes trajectòries, així com també la relativitat de les etiquetes amb les quals s'identifiquen els individus. Des d'aquesta perspectiva, la muda lingüística faria referència al fet que “ una persona adopta l'ús social d'una llengua que fins aleshores no parlava, o una persona que canvia la llengua que parlava amb coneguts o en contextos concrets, o una persona que canvia les regles a partir de les quals decidia quina llengua parlava en determinades situacions.” (Pujolar; González; Martínez 2010: 67)

4. Metodologia

4.1 Enfocament metodològic del treball

Tal com apuntava a la introducció, aquest treball pretén ser una aproximació analítica al discurs lingüístic de cinc entrevistats. En concret, el que em proposo és intentar descriure els elements ideològics que es troben entre els discursos dels informants.

Partint dels objectius i hipòtesis exposats més amunt, he considerat que la metodologia més encertada havia de ser la d'una investigació qualitativa, ja que en aquest treball no es pretén abastar molta informació, sinó més aviat poca, però ben argumentada i justificada.

En aquest sentit, calia seleccionar uns pocs informants i una eina d'obtenció d'informació adient per a l'extracció d'aquesta. L'entrevista sociològica va ser l'eina de recollida d'informació escollida.

3.2 Enfocament metodològic de les entrevistes

Quan em qüestionava quin model d'entrevista calia seguir per a poder respondre les preguntes que em formulava en aquest petit estudi, vaig dubtar, i encara ara en dubto, de si realment existia el model ideal. Després de consultar els diferents tipus d'entrevista que s'esbossaven en el manual de Sociolingüística Catalana de la UOC (Pujolar 2002), em vaig decantar per l'entrevista semiestructurada, dirigida o focalitzada, per bé que vaig tenir en compte diferents aspectes del tipus d'entrevista oberta, no estructurada o no dirigida. En concret, d'aquest segon tipus d'entrevista vaig intentar exercir un control mínim sobre les respostes dels diferents informants, presentant unes preguntes obertes, que fossin invitacions a un diàleg en una atmosfera relaxada i sempre donant total llibertat per a que els entrevistats s'expressin amb les seves paraules. Pel que fa als aspectes manllevats del tipus d'entrevista semiestructurada, un de clar és que jo ja havia pensat cap a on volia dur l'entrevista. Jo partia d'uns objectius i d'unes hipòtesis i em calia el diàleg per a ratificar-los, refusar-los o reformular-los. A partir de les seves respostes, he reformulat les meves preguntes adaptant l'entrevista a l'entrevistat en tot moment. D'alguna manera, el que calia aconseguir era una conversa en què els protagonistes fossin els informants, els quals s'havien de sentir còmodes i lliures per expressar les seves opinions al voltant dels seus usos lingüístics amb les seves pròpies paraules.

Així doncs, partint d'aquests dos models d'entrevista i dels conceptes que Cohen i Manion (1990) aporten a l'enfocament de les entrevistes, vaig dissenyar el model d'entrevista per als cinc informants. Tal com es pot observar en els annexos el model d'entrevista ha anat variant en cada informant depenent de les seves respostes i comentaris. Per tant, el primer guió no ha estat res més que un punt de partida i de retorn on anar a buscar el fil de la conversa.

3.3 Enfocament metodològic dels entrevistats

Els cinc entrevistats pertanyen a dues famílies diferents: en una d'elles s'ha entrevistat la mare i la tercera filla, i en l'altra família, el pare, el segon i el quart fill. La selecció d'aquests informants no ha estat aleatòria, sinó que ha estat fruit d'una anàlisi prèvia del seu context lingüístic i de les seves pràctiques. A través d'aquesta anàlisi es va poder comprovar com quatre dels cinc entrevistats responien a unes pràctiques lingüístiques en què alternaven l'ús de la llengua catalana i la castellana de forma habitual. Només en un dels entrevistats es va observar un ús del català de forma força permanent.

Així doncs, partint de la meua observació prèvia vaig detectar que en les seves interaccions tots els informants alternaven el català i el castellà en major o menor proporció. La dinàmica d'aquesta alternança és el fenomen que pretenia analitzar per tal de poder aportar reflexions als objectius plantejats.

A continuació, detallo les principals característiques dels cinc informants seleccionats que ajudaran a contextualitzar l'anàlisi dels seus discursos.

NOM	GV	MB	JE	FE	NE
EDAT	29 anys	58 anys	27 anys	57 anys	32 anys
ESTAT CIVIL	Casada	Casada	Solter	Casat	Solter
PROFESSIÓ	Metgessa	Psicòloga	Professor	Metge	Músic
LLOC DE NAIXEMENT	Barcelona	Barcelona	Barcelona	Barcelona	Barcelona
RESIDÈNCIA	Manresa	Barcelona	Barcelona	Taradell	Barcelona
LLENGUA FAMILIAR EN LA INFÀNCIA	Castellà	Castellà	Català	Català	Català
LLENGUA FAMILIAR ACTUAL	Català	Castellà	Català	Català	Català

LLENGUA USADA AMB CASTELLANOPARLANTS	Castellà	Castellà	Català (i de vegades castellà)	Castellà	Castellà
LLENGUA USADA AMB CATALANOPARLANTS	Català	Català	Català	Català	Català
IDENTITAT ATORGADA PEL PROPI PARLANT	Catalana	Catalana	Catalana	Catalana	Catalana

5. Anàlisi de les entrevistes

Després d'haver recopilat les respostes o les idees expressades durant les entrevistes als cinc informants es poden observar una sèrie de factors explicatius que posen de manifest com les tries lingüístiques o els canvis de codi no es donen de forma atzarosa, sinó més aviat seguint unes lògiques. A continuació, doncs, s'intenta analitzar els discursos dels informants des de la perspectiva esbossada en el marc teòric per desgranar en què consisteixen aquestes lògiques.

5.1 Consciència de l'ús lingüístic en els entrevistats

Un dels temes presents en els discursos dels cinc entrevistats ha estat la consciència de la llengua emprada en situacions concretes. Tots cinc han expressat ser més o menys conscients de la llengua que utilitzen en les diferents interaccions, així com també de la llengua de l'interlocutor. En JE ha estat un dels informants que ha verbalitzat que es passa a la llengua castellana de manera inconscient i que retorna a la catalana quan pren consciència del canvi de codi que ha fet. El germà d'aquest entrevistat, en NE, també ha explicitat que a vegades no és conscient de la convergència lingüística que practica i que s'hi ha "de fixar per no caure-hi."

L'única entrevistada que és conscient d'haver modificat el seus usos lingüístics al llarg de la seva vida és la GV. Dels cinc informants ha estat la que ha viscut un procés de muda lingüística. Tot i que la seva llengua materna va ser només la castellana, actualment es considera bilingüe i en la seva família l'única llengua utilitzada és la catalana.

En termes generals, el grau de consciència de l'ús lingüístic dels entrevistats en les seves interaccions és notable. Més endavant, però, caldrà analitzar quin és el grau de consciència dels motius pels quals escullen una o altra llengua en les seves interaccions comunicatives o dels factors que hi influeixen.

5.2 Les normes lingüístiques dels entrevistats

En aquest apartat s'intenta exposar quines són les normes lingüístiques que els entrevistats² segueixen i quines són les conseqüències que se'n deriven. Primer de tot es divideix els entrevistats en dos grups, en funció de si tendeixen a convergir o divergir a la llengua de l'interlocutor, independentment de si aquesta és la llengua catalana o la castellana. A partir d'aquí s'entra a analitzar els discursos de la MB i de la GV establint paral·lelismes i diferències entre les seves pràctiques i intentant d'extreure, a grans trets, quines idees hi ha rere aquestes normes. La voluntat de ser educat, la comoditat en l'expressió lingüística i l'objectiu pràctic de poder-se comunicar esdevindran tres valors fonamentals en la construcció de les pràctiques lingüístiques presentades pels informants. Un altre aspecte que apareix té relació amb el control social que aquestes normes sembla que generin i amb com interpreten els entrevistats l'incompliment de les normes lingüístiques.

Les normes lingüístiques que regeixen les pràctiques dels informants es poden dividir en dos grups. El primer el formaria els informants que convergeixen a l'idioma de l'interlocutor en tots els casos. Dins d'aquest grup s'hi poden ubicar la MB, la GV, en FE i en NE. Pel que fa al segon grup, només estaria format per en JE, i mantindria la norma segons la qual es manté en el seu idioma, català, divergint de l'idioma de l'interlocutor quan aquest és el castellà. No obstant això, i com ja ha estat expressat anteriorment, a vegades convergeix al castellà sense ser-ne conscient; però quan n'és, retorna al català.

La MB i la GV, mare i filla, expressen matisos en les seves normes lingüístiques. Durant el "període de negociació" (Pujolar 1993), quan no saben l'idioma del seu interlocutor, totes dues utilitzen "mecanismes de molta intuïció" per a saber-lo. Si s'equivoquen i comproven que el seu interlocutor empra una altra llengua, elles la canvien. Cal analitzar, però, per què duen a terme aquesta dinàmica i quins efectes té en les seves pràctiques lingüístiques.

² S'analitzen amb exhaustivitat les normes lingüístiques de la MB i de la GV, ja que són les entrevistades que més les han justificat i que permeten una anàlisi més profunda. En aquest apartat també s'analitzaran les normes lingüístiques que segueix en NE, però es relacionaran amb la seva ideologia lingüística.

Pel que fa a la GV, aquesta dinàmica ha conduït a parlar en castellà a una noia catalanoparlant.³ Quan se li ha demanat com ha arribat a aquesta situació, l'argument és clar: perquè el nexa de coneixença que les uneix parlava castellà i totes dues han adoptat la llengua d'aquest nexa com l'única a emprar entre les dues, fins i tot quan hi ha altres catalanoparlants entre el grup. Aquesta situació reflecteix fins a quin punt les normes lingüístiques poden esdevenir pautes fixes que poden condicionar la utilització de les llengües.

Filant més prim, la justificació de la GV per convergir a la llengua de l'interlocutor és l'educació i la capacitat de dominar ambdues llengües. Aquí, doncs, es podria parlar de la primera norma lingüística; adaptar-se a l'idioma de l'interlocutor per educació. En el fons, però, aquesta explicació no respon a la situació presentada perquè la llengua habitual de la seva interlocutora no és la castellana, sinó la catalana. La situació presentada fa l'afecte d'anar més enllà de la norma de la convergència lingüística, ja que la GV, i també la MB, confessen les dificultats a canviar l'idioma vehicular en una relació. L'idioma establert en una relació és, per tant, difícilment modificable, ja que l'alteració d'aquest ordre establert, d'aquesta tria lingüística, explicitaria el trencament de la convergència lingüística, símbol d'entesa i de respecte.

Tal com s'ha dit, la norma lingüística que la GV i la MB segueixen és la convergència lingüística a la llengua de l'interlocutor per respecte a aquest. No obstant això, la situació comunicativa expressada per la GV permet introduir el factor de la dificultat a modificar la llengua vehicular en una relació, un cop aquesta ja ha estat consolidada a través del període de negociació. L'establiment d'aquesta llengua esdevé un símbol d'unió entre els interlocutors i modificar la llengua vehicular, fins i tot si això vol dir utilitzar la llengua realment preferida per l'interlocutor, equivaldria a trencar aquesta unió. Per tant, aquesta sintonia esdevé més important que la norma de la convergència lingüística, ja que l'estar a gust amb l'interlocutor és prioritari a la possibilitat de trencar aquesta unió per un intent de convergir a l'idioma realment preferit per l'interlocutor. Aquesta idea es veu refermada en l'argumentació que la GV dona per explicar la pràctica en què ella parla en castellà a una noia catalanoparlant. El fet que el nexa comú

³ La conseqüència d'aquesta pràctica lingüística ja ha estat estudiada per Pujolar (1993: 6).

sigui una persona castellanoparlant fa que la norma lingüística de la convergència estigui orientada a aquesta tercera persona. Així, tant la GV com la seva primera interlocutora no gosen posar en risc la unió amb aquesta tercera persona i opten per no ser coherents amb la norma lingüística de la convergència a l'interlocutor entre elles dues.

La GV expressa ser conscient de les conseqüències negatives per a la llengua catalana que aquestes pràctiques lingüístiques poden provocar, però el fet que tingui el castellà molt integrat i que el seu objectiu principal sigui el de comunicar-se pesen més. Aquest discurs permet intuir un hàbit après: a través de les pautes familiars, si més no observades durant la seva infància o etapa a casa, la GV ha integrat la norma lingüística segons la qual no convergir a l'idioma de l'interlocutor és una falta de respecte. Tot i que no hi apareix un control social explícit per part de ningú, és ella mateixa qui l'exerceix.

La MB manté la mateixa norma lingüística, però l'expressa amb termes "d'afectivitat" amb l'altra persona. Si observa que l'altre se sent més còmode amb una llengua, no dubta a adaptar-s'hi. No obstant això, les seves explicacions pel que fa al seguiment de la convergència lingüística sembla que vagin més enllà de l'educació i el respecte, per tant, també més enllà d'aquesta norma. S'observen dues idees implícites en aquesta pràctica. La primera fa referència a la relació entre la divergència lingüística i la voluntat de molestar l'interlocutor. La MB explicita que no adaptar-se a la llengua de l'interlocutor és voler "tocar els nassos". Aquí es pot comprovar com l'ús d'una o altra llengua no és gens gratuït i l'incompliment d'aquesta norma lingüística esdevé un atac a l'interlocutor. Quan se li ha comentat que potser de forma errònia ella pressuposa que si algú divergeix lingüísticament amb el seu interlocutor ho fa per molestar-lo, no hi ha estat gens d'acord i ha qualificat aquestes persones de radicals que "volen fer demostracions de... no sé." Així doncs, per ella, la divergència lingüística és una pràctica que busca molestar l'interlocutor o exercir un posicionament polític. De fet, segons ella, per a poder divergir lingüísticament cal que "et donin el consentiment." El fet que s'accepti i, fins i tot, s'espera un consentiment a usar una o altra llengua demostra la manca de llibertat a usar la llengua preferida per un mateix. Com s'ha dit,

no hi ha cap tipus de prohibició explícita ni de control extern; aquest apareix de forma personal.

La segona idea implícita en la norma de la convergència lingüística es pot extreure de la següent afirmació de la MB: es tracta d'un tema de "el que sap més, té la obligació d'intentar posar-se al nivell de l'altre." Per tant, segons aquestes idees, la convergència lingüística vindria a simbolitzar una actuació respectuosa, obligatòria –sempre que no es produeixi un pacte implícit⁴- i solidària⁵. Respectuosa, perquè aquesta norma simbolitza el respecte envers l'opció lingüística de l'interlocutor; obligatòria, perquè el fet de no aplicar la norma implica una falta de respecte; i solidària, perquè la persona que disposa de més capital lingüístic és la qui ha de convergir a l'idioma de l'interlocutor. En aquest cas la MB podia aplicar aquesta solidaritat en qualsevol persona i en tots els casos, ja que normalment era ella la qui disposava de més capital lingüístic com per poder convergir a l'idioma de l'interlocutor amb comoditat. Durant l'entrevista, ella explicitava que si trobava dificultats lingüístiques a expressar-se en català amb mi -entrevistador- ho podia fer en castellà donant per fet que la norma lingüística que ella seguia també havia de ser seguida per mi i, per tant, jo havia de convergir al castellà.

5.3 Relació entre la identitat i la tria lingüística en els discursos

En aquest apartat es descriuen les connexions que els entrevistats han fet dels discursos sobre la identitat i l'ús lingüístic. També s'intenta analitzar si l'ús lingüístic pot ser considerat un factor exclouent en la identitat catalana.

En les entrevistes s'observa que la percepció de sentir-se atacat generava el sentiment de perill lingüístic o el sentiment d'ésser d'una comunitat diferent a la del grup opressor. En aquest sentit, quan a en FE se li preguntava per la polèmica del català a l'ensenyament explicava el següent:

⁴ Per a la MB el pacte implícit consisteix en què cadascú parla el que li és més còmode, però sempre respectant la comoditat de l'interlocutor a usar una o altra llengua.

⁵ S'empra aquest terme partint de l'enfocament dels capitals simbòlics de Bourdieu [Pujolar; Puigdevall (pendent de publicació)]. Així, és solidari lingüísticament aquell que s'adapta a la llengua de la persona que evidencia un nivell més baix en la llengua utilitzada.

(...) “cada vegada més, quan es parlen d’aquestes coses no tinc cap complexe d’avogar per la independència. Estic fart de d’estar... o sigui jo no em sento espanyol, gens! Cada vegada menys. Jo em sento català i europeu, però espanyol no, i això no m’és cap problema de manifestar-ho.”

En aquesta cita es pot observar com la percepció de parlar una llengua que és qüestionada políticament desencadena una sèrie de sentiments en l’entrevistat que fan que s’allunyi del grup que es creu opressor. En el discurs d’en FE es poden observar uns pressupòsits que conflueixen en un posicionament polític molt clar. Aquests pressupòsits són: “qüestionar el model català d’ensenyament és atacar la llengua catalana”; “atacar el català és atacar els qui el parlen”; “els qui qüestionen l’ensenyament/ataquen el català representen l’Estat Espanyol”; per tant, “aquest estat ataca els ciutadans de Catalunya”. El posicionament que aquests pressupòsits generen és que “cal crear un nou estat en què el fet de parlar català no sigui un problema”. En termes generals, s’observa com l’informant emfatitza la importància de l’ús lingüístic com un component essencial de la identitat catalana.

El vincle entre la identitat i la llengua també ha estat comentat per tots els entrevistats. Exceptuant la MB, tots han manifestat que hi ha una relació entre l’ús del català i la seva percepció del que és la identitat, molt lligada amb “ser català” o “sentir-se català”. Per a tots els entrevistats que es consideren catalanoparlants, una persona que no acostuma a parlar el català difícilment es podrà considerar a si mateixa com a catalana perquè entenen que la llengua catalana és un dels símbols més importants, més distintius dels catalans.

No obstant això, l’única persona que té com a primera llengua la castellana, la MB, també deia sentir-se molt catalana. Aquest sentiment ha anat creixent dins seu: “però no des de la prohibició o la imposició, sinó com a madures de persona, de coneixement, no?” En aquest sentit, quan a la MB se li preguntava si podia entendre que una persona digués que si no parles català no ets catalana, contestava: “no, no! Jo torno a dir que és una postura radical!”, i afegia, com la seva filla, que hi ha capes de catalanitat. Per a la GV, la qual es considera bilingüe i catalana a nivell identitari, li doldria que no la

consideressin catalana pel fet de parlar totes dues llengües. Per ella, a més a més de parlar el català, també era important estimar la terra.

Una altra idea que relaciona el català amb la identitat catalana és l'existència de graus de catalanitat en els entrevistats. La MB i la GV hi han fet referència explícitament anomenant l'existència de catalans “de primera i de segona.” La resta d'entrevistats ha posat en dubte fins a quin punt una persona que no usa mai el català es pot sentir catalana, però cap d'ells no ha mostrat una actitud ferma en l'establiment de fronteres en la catalanitat dels altres.

En resum, en els fragments de les entrevistes analitzats i comentats es poden observar tres aspectes definitoris de la identitat catalana: el primer aspecte fa referència a la importància que té el català en la identitat catalana; el segon aspecte no desmenteix el primer, però no considera la llengua catalana com un element exclouent d'aquesta identitat; el tercer aspecte vincula l'ús de la llengua catalana amb una identitat catalana de primera o de segona. Així doncs, tenint en compte aquestes idees, es podria establir que tot i que l'ús lingüístic influeix en la percepció identitària dels parlants, aquest ús no esdevé un factor exclouent per a decidir qui és o no és català.

5.4 Conflicte lingüístic en els discursos

En aquest apartat s'intenta descriure de quina manera els entrevistats perceben que entre Catalunya i l'Estat Espanyol existeix un conflicte lingüístic i, per alguns, també polític. Es té en compte el concepte de *lleialtat lingüística* per analitzar si una major lleialtat implica un major ús de la llengua catalana i una major percepció de conflicte.

Exceptuant la MB, tots els entrevistats han expressat explícitament l'existència d'un problema lingüístic i polític entre Catalunya i Espanya, a més d'alguna altra experiència personal conflictiva. Tenint en compte Mollà (2001: 168) quan teoritza que “el conflicte lingüístic és, per definició, un problema col·lectiu i públic (de la comunitat lingüística)”, es pot considerar que per als entrevistats existeix aquesta tipologia de conflicte a Catalunya?

Els informants expressen: en FE “Cada vegada ho fan pitjor els polítics espanyols. La seva posició està propiciant que cada vegada hi hagi més gent que vol la independència.”; en JE “Espanya té més poder en relació a Catalunya perquè està sotmesa” (...) i afegeix que s'ha tornat a visualitzar l'atac contra el català i Catalunya amb la limitació de les hores d'ensenyament de la llengua catalana; la GV “(...) actualment, des d'Espanya es fan atacs contra Catalunya i la llengua (...)”; i en NE, davant la pregunta de si considera que existeix un conflicte lingüístic a Catalunya: “absolut! Sí sí, hi ha un conflicte.” I afegeix que “la gent està acostumada a canviar d'idioma perquè va està prohibit.”

Així doncs, segons els entrevistats, a Catalunya existeix un conflicte lingüístic causat per l'opressió de l'Estat Espanyol. L'opressió consisteix a fer polítiques que actuïn en detriment de l'ús del català. Aquestes polítiques, segons JE, poden provocar efectes oposats als previstos, com per exemple la reacció dels qui parlen català a defensar més l'ús de la llengua, els seus espais d'ús, etc. L'augment de l'independentisme, segons FE, seria un dels possibles efectes d'aquesta opressió.

Hi ha hagut dos entrevistats que han expressat una situació personal incòmoda per raó de la llengua. Així, en FE expressava que li incomodava i l'emprenyava estar en un lloc d'atenció pública i que li diguessin que no l'entenien. Amb tot, ell mateix aclaria que no li molestava tant com per fer-ne un conflicte. La MB també expressava una situació que recordava de forma força desagradable quan un professor de la universitat havia qüestionat en públic tots els alumnes que no entenien el català quan feia anys que vivien a Catalunya. En cap dels dos exemples els informants explicitaven que la situació viscuda hagués condicionat una percepció de conflicte, i encara menys, una extrapolació d'un conflicte social entre col·lectius de llengua diferent. No obstant això, seria perfectament possible que una inquietud personal provocada per una situació incòmoda, com les presentades, desencadenés la percepció d'un conflicte entre grups socials lingüísticament diferents. Amb tot, fer aquesta relació requeriria, tal com s'explicita en el marc teòric, una anàlisi més profunda de la història personal dels subjectes i dels factors socials, econòmics i polítics que haguessin pogut traslladar la inquietud personal en un conflicte col·lectiu.

El concepte de *lleialtat lingüística* pot ajudar a entendre algunes de les actituds dels parlants. La percepció que la llengua “necessita ser defensada” (Weinreich 1996: 221-22) pot influir en les tries lingüístiques d’aquests parlants esdevenint més “lleials” a la llengua que es percep com a maltractada. Però de quina manera es produeix aquesta reacció en els informants entrevistats?

Pel que sembla, tot i la seva percepció generalitzada d’un atac contra el català i, per alguns, també de conflicte, els entrevistats no modifiquen els usos lingüístics que tendeixen a convergir al castellà. Dels cinc informants, només en JE sembla haver optat per l’ús del català en la gran majoria de les interaccions com a opció pretesament lleial. No obstant això, ell mateix confessa que “cada cop es passa més al castellà”.

Per tant, la manifestació d’un alt suport al català, la percepció de ser atacats i de l’existència d’un conflicte no està directament relacionada amb els usos lingüístics que requeririen la pràctica de la lleialtat lingüística.

5.5 El capital simbòlic en els discursos

En aquest apartat s’analitza una de les pràctiques lingüístiques expressades per la MB des del prisma del concepte del capital simbòlic i del d’*habitus* de Bourdieu. En primer lloc, s’intenta explicar com es relacionen les pràctiques de la MB amb la seva ideologia lingüística (Boix i Vila 1998: 156-158). En segon lloc, s’analitza el consentiment que necessiten els catalanoparlants per usar la seva llengua en algunes situacions. En tercer lloc, s’intenta fer un apropament a les normes socials referents a la convergència lingüística i la major predisposició de la llengua castellana a ser adoptada. En quart lloc, s’analitza “l’obligació” que tenen els parlants “que saben més” a convergir a l’idioma de l’interlocutor. Finalment, també es prenen en consideració la relació entre les normes lingüístiques seguides per en NE i la seva ideologia lingüística.

Si s’aprofundeix més en la vida de la MB, lleugerament esbossada en l’entrevista, es pot constatar que la informant és casada amb un metge prestigiós, el qual assisteix a congressos dins i fora de l’Estat Espanyol amb ella. En una de les respostes de

l'entrevista, la MB es refereix al "consentiment" que donen els companys espanyols en congressos d'aquest tipus per a poder usar el català en aquelles situacions en què al grup hi ha persones que resideixen a Catalunya i entenen el català i persones de la resta de l'Estat Espanyol que, en principi, desconeixen la llengua catalana, però que "cada vegada l'entenen més". El grup social que protagonitza la pràctica comunicativa el formarien individus d'alt nivell econòmic i social, amb unes normes socials ben establertes pel que fa a protocols de comunicació i relació. Aquest grup de metges i acompanyants desenvolupa una activitat professional específica que sovint requereix el desplaçament fora dels Països Catalans. El territori en què tenen lloc les pràctiques comunicatives és important, ja que els individus han de recórrer a una ideologia lingüística o una altra, és a dir, a uns esquemes d'interpretació disponibles col·lectivament, que els permetin fer una composició de lloc adient per així poder desenvolupar les seves tries lingüístiques comunicativament satisfactòries. Si la ubicació en què es troba el grup canvia, és possible que els individus hagin de recórrer a altres esquemes d'interpretació per tal de reconstruir la nova composició del lloc. En aquest procés es poden evidenciar situacions en què el comportament lingüístic que s'espera no sigui del tot clar.

Aquesta és una de les lectures de la situació comunicativa expressada per la MB. El fet que aquesta entrevistada, el seu marit i altres membres catalans es desplaçessin fora dels Països Catalans, però dins de l'Estat Espanyol, implicava que tots ells viatjaven amb una motxilla que contenia uns capitals culturals i ideologies que en el nou territori podien no tenir el mateix valor o la mateixa funció. Els companys espanyols podien no ser conscients que el grup de catalans, quan estaven en territori català, no demanaven consentiment per poder usar la llengua catalana perquè majoritàriament era entesa. Però per al grup d'espanyols, com que la seva llengua es trobava estesa també en territori català, l'ús del català podia requerir el seu consentiment. En qualsevol cas, la situació comunicativa presentada no es donava dins dels Països Catalans i, per tant, el consentiment a usar una llengua presumiblement desconeguda per la resta de membres del grup podia ser indispensable.

Aquesta adaptació dels usos lingüístics al territori en què es troben els parlants es pot anomenar "composició de lloc" i, com s'ha vist, és important per obtenir una

comunicació adequada. El cas és que en el procés de composició de lloc hi intervenen aspectes identitaris, ja que, el que per a uns pot ser territori català, per als altres pot ser territori espanyol. Així doncs, la interpretació en termes identitaris que es feia del territori en què tenia lloc la situació comunicativa també era important. L'opció de la informant d'esperar el "consentiment" de la resta del grup per usar una llengua o una altra es podia interpretar en clau de prudència, potser més que de respecte, per tal d'adaptar la seva tria lingüística a la nova composició de lloc.

Aquesta lectura de la pràctica lingüística posa de manifest de com la ideologia lingüística del grup i el territori en què aquesta s'adopta estructura la pràctica lingüística de cadascun dels membres. El sistema més o menys articulat d'idees, valors i concepcions bàsiques que tenen els membres d'aquest grup social esdevé un esquema d'interpretació disponible col·lectivament, el qual determina el seu ús lingüístic. A més a més, el fet que la llengua castellana estigui estesa per tot l'Estat Espanyol fa que el català, estès en una zona més petita, i les seves normes d'ús no puguin ser transportades sense una composició de lloc adaptada a les necessitats i peculiaritats lingüístiques del territori i de les pràctiques comunicatives que s'hi produeixin.

Una altra idea que es pot desprendre d'aquesta situació descrita és el control que el grup de castellanoparlants realitza en el grup de catalanoparlants. Aquest darrer grup accepta el control i d'alguna manera també l'espera i l'aprova. El control social pel que fa a l'ús lingüístic es troba integrat com un *habitus* en les pràctiques lingüístiques del grup de catalanoparlants (si més no de la MB). Per tant, la submissió a aquest hàbit estructura les pràctiques lingüístiques del grup, a la vegada que aquestes també estructuraven i mantenen l'acceptació del control extern. Darrere aquesta pràctica sembla que hi aparegui la idea segons la qual la llengua catalana no té el poder simbòlic suficient com per ser emprada amb llibertat i sense necessitat de cap tipus de justificació.

5.6 Relacions de poder en els discursos

En aquest apartat s'intenta analitzar si en els discursos dels entrevistats s'observen relacions de poder que influeixin en les seves tries lingüístiques. En primer lloc s'analitza el vincle descrit per algun entrevistat entre la classe social dels parlants i la

importància atorgada a la llengua que aquests empren. En segon lloc es prenen en consideració algunes dinàmiques observades en les pràctiques lingüístiques de la MB i d'en JE, en què les relacions de poder hi tenen un paper central. Finalment, també s'analitza com el control social pot arribar a ser una forma de relació de poder el qual influeix en les tries lingüístiques dels parlants. Per abordar aquests aspectes es fa ús d'alguns conceptes teoritzats per Bourdieu, com el de la *condescendència*, la *violència simbòlica* i, altre cop, el concepte de *capital simbòlic*.

La GV ha descrit l'existència d'un vincle entre la tria lingüística i la classe social de l'interlocutor:

“Possiblement el pensar que pertanyen a una classe social o a una altra em faci canviar l'idioma. Si és una classe social baixa és possible que m'hi dirigeixi en castellà. I si és una classe social alta, les dues. (...)”

Aquesta resposta està en sintonia amb la que s'ha recollit de l'estudi de Torrijos (2008) en el marc teòric i que feia referència al fet que el grup de joves castellanoparlants estudiat en l'estudi relacionava l'ús de la llengua catalana amb una societat de classe més alta i l'ús de la llengua castellana amb la informalitat i modernitat. Aquest discurs permet introduir una variable en l'associació de llengua i poder: la posició socioeconòmica dels parlants acaba determinant el poder simbòlic que els parlants atribueixen a cada llengua. La idea eliminaria qualsevol sospita del poder que les llengües tenen de forma inherent i emfasitzaria la importància del poder de les llengües com a atribució per part dels parlants.

5.6.1 La condescendència com a relació de poder

La MB és la protagonista de la següent pràctica lingüística que es vol analitzar per observar si les relacions de poder influeixen en les tries lingüístiques que els parlants fan. Quan aquesta informant verbalitzava en què consistia el pacte implícit, feia referència a la necessitat de respectar la tria lingüística de l'interlocutor convergint a aquesta per així facilitar-li la comunicació. Durant l'entrevista, la MB va explicitar que el que ella pretenia era “guanyar mentalment” el seu interlocutor sent ella qui convergís a l'idioma de l'altre. El fet que hagués de ser l'altre qui convergís a la seva llengua ho vivia com una pèrdua. En aquest cas, la llengua escollida en el pacte no era símbol de la

victòria del seu parlant, sinó símbol de la superioritat del qui es *deixa guanyar* per evidenciar que s'està per sobre de l'altre. En aquesta situació lingüística es pot observar el que Bourdieu anomenava *condescendència*. (Pujolar; Puigdevall [pendent de publicació]: 23) Segons l'autor, aquesta es produeix quan els parlants se senten prou superiors als seus interlocutors i aquesta seguretat els permet parlar la llengua de l'altre sense perdre la seva posició privilegiada. En la pràctica lingüística exposada per la MB la condescendència s'observa quan aquesta explicitava que ella convergia a l'idioma de l'interlocutor perquè el que volia era "guanyar-lo mentalment". Amb aquesta pràctica i, sobretot, amb la seva justificació, la informant sembla que volgués demostrar la seva superioritat i la seva posició privilegiada pel que fa al capital lingüístic. El tipus de relació establerta entre els interlocutors d'aquesta pràctica era una relació de poder desigual, en què la MB volia mantenir clara la diferència de capital lingüístic existent entre ella i el seu interlocutor.

Una altra pràctica lingüística que es pot analitzar des de l'òptica de les relacions de poder i que té la condescendència com a factor central és la presentada per en JE. Aquest informant expressava que quan es trobava amb una part de la seva família es donava la situació en què (...) "a vegades el que té poder es fica a parlar amb tu en català com una mostra de generositat <li parlaré en català perquè estigui content una mica...>". I aquesta pràctica li produïa "fàstic". Aquest entrevistat sentia a nivell emocional la condescendència de l'interlocutor. Sembla que en JE era conscient de la norma lingüística segons la qual cal convergir a l'idioma de l'interlocutor per educació, i que detestava la condescendència generada. Aquesta acaba sent l'explicitació d'una situació comunicativa en què la demostració de superioritat del qui convergeix fa sentir l'interlocutor com a feble.

Com s'ha pogut veure, des de l'òptica de les relacions de poder les situacions comunicatives explicades per aquests dos informants prenen una esfera que, altre cop, va més enllà de l'ús lingüístic per endinsar-se en el capital simbòlic de les persones. En els exemples, però, el capital simbòlic adopta la cara d'un capital lingüístic que oculta una relació de força.

5.6.2 La violència simbòlica com a relació de poder

Una altra mostra d'una relació de poder entre els parlants és la violència simbòlica (Pujolar; Puigdevall [pendent de publicació]: 22-23) generada en algunes pràctiques lingüístiques. Des d'aquesta perspectiva els parlants de més poder simbòlic ho són en la mesura que es poden situar en un grup d'una classe dominant que inconscientment vol estendre i demostrar la seva superioritat a través d'unes frases en la llengua de l'interlocutor, ja sigui *per educació* o per voler demostrar que s'està per sobre de l'altre. Tal com s'ha vist en el punt anterior, tant la MB com els familiars d'en JE mostrarien alguna característica d'aquesta classe dominant. Volent-t'ho o no, “els individus d'aquests grups aleshores es converteixen en agents actius de reproducció i reforçament de la ideologia dominant, tot aplicant-la sobre si mateixos i sobre els seus propers.” (...) Adoptant la llengua del grup dominant “la violència simbòlica esdevé un procés d'inculcació a través de pràctiques comunicatives que aconseguix que els subordinats es girin contra si mateixos” (Pujolar; Puigdevall [pendent de publicació]: 22). En aquest sentit, en JE explicitava que es passava al castellà en aquelles situacions comunicatives en què hi havia parlants que es comunicaven amb castellà “potser per una voluntat de voler pertànyer al grup i no quedar-ne exclòs.” Ell mateix ho expressava amb claredat a l'entrevista:

JE: (...) “Si hi ha una persona que té més poder... no sé com definir-ho... així de... social o de presència... i parla en castellà, em serà més fàcil parlar-li en castellà, ficar-me al seu nivell. I afegeix encara (...) “em sento com... com culpable... de ja he caigut una altra vegada i m'he passat al castellà. (...) quan inconscientment em passo al castellà i després torno al català, sí que em sento una mica ridícul, sento que el català sona raro, rotllo pagesot... autoodi...”

En aquesta altra pràctica comunicativa es pot observar com el grup que disposava de més poder simbòlic imposava una llengua i aquells que no l'acollien se sentien exclosos d'aquest grup. Tot i que aquest no exclouia ningú explícitament, el parlant que no seguia la norma sí que se n'hi sentia. No endebades la violència exercida és simbòlica. Per tant, per tal de sentir-se socialment admès per la resta del grup, l'individu convergeix a la llengua del grup dominant. Efectivament, la violència simbòlica obté els seus fruits i pot

acabar amb el que Ninyoles (1969) catalogava d'autoodi; és a dir, un rebuig envers la pròpia llengua, en aquest cas, envers l'ús lingüístic del subjecte.

5.6.3 El control social com a relació de poder

El propi JE esmentava l'existència d'una relació de poder en alguna de les interaccions que ell explicitava i que permet enllaçar aquesta relació de poder amb el control que el grup exerceix en la tria lingüística:

JE: (...) “quan hi ha una persona que parla castellà, tothom es passa al castellà i fins que no hi hagi algú que parli en català, ningú s'hi passa, però quan algú es passa al català, aleshores la resta també parla en català. És com si hi hagués relacions de força i de poder.”

Aquesta pràctica lingüística esdevé un consentiment social al canvi de llengua; és a dir, el fet que hi hagi una persona que divergeixi lingüísticament dóna via lliure a la resta de parlants per a que també divergeixin. Aquesta divergència pot ser cap al català o cap al castellà, però, en qualsevol cas, esdevé un consentiment adreçat a la resta del grup que el canvi de llengua en la interacció no només és permesa, sinó que és la pauta a seguir.⁶ Quan aquest consentiment és conscient per als parlants, aquests el poden percebre com un control sobre les seves tries lingüístiques.

En la pràctica exposada per en JE s'observa una situació comunicativa que va ser analitzada per Pujolar (1993 i 2010) i que consisteix en què la presència d'un parlant ferm en la seva llengua ajuda a la resta de parlants de la mateixa llengua a continuar-la usant. En aquests estudis s'emfasitzava la importància d'aquests comportaments, ja que esdevenien pautes lingüístiques que la resta del grup reproduïa.

Tal com es pot observar en les pràctiques d'en JE i també en les de la MB, sembla que per tenir plena llibertat a usar el català en presència d'alguna persona castellanoparlant

⁶ En aquesta anàlisi mancava saber qui és la persona que divergeix lingüísticament i si en funció de qui sigui la resta del grup li dóna suport o no. Cal tenir en compte que tal com expressa en JE “en tots els grups sempre hi ha relacions de poder. L'edat, estudis, el que parla millor, amb més força... sempre hi ha alguna cosa.” Per tant, saber quin és el capital simbòlic en aquests àmbits fóra interessant per saber de quina manera i en quina mesura utilitza aquest poder la persona que el disposa.

calia algun tipus de consentiment, el qual es feia explícit quan els termes de la negociació esdevenien també explícits, evidenciant, doncs, un control social en l'ús lingüístic dels parlants.

En les pràctiques analitzades en aquest apartat s'han observat tres tipus de consentiment. En primer lloc, un consentiment explícit per part d'algun membre castellanoparlant que convida l'interlocutor a expressar-se en català. En segon lloc, un consentiment implícit d'algun membre castellanoparlant quan aquest convergeix al català. I en tercer lloc, un consentiment donat pel grup de catalanoparlants quan algun membre d'aquest divergeix del castellà. Aquests tres tipus de consentiment a usar la llengua catalana i la manera en què els informants els han expressat demostra que els parlants no rebutgen el control social sobre els seus usos lingüístics i que l'estatus social dels parlants atorga certa autoritat en la tria lingüística de les persones que participen de la situació comunicativa.

En JE comentava una altra situació comunicativa en el context d'una assemblea d'indignats en la qual el control social evidenciava una relació de poder desigual entre els parlants. En aquest tipus d'assemblees les posicions socials esdevenen la base del grup. En una d'aquestes assemblees es va donar la situació en què tothom parlava català i una persona castellanoparlant va demanar que es parlés en castellà i en JE va expressar que volia continuar usant la seva llengua. La solució acordada va ser la traducció. En aquest cas, la persona castellanoparlant va dir que era una falta de respecte. En aquesta situació descrita no hi va haver cap canvi de codi perquè la resta de l'assemblea no ho va trobar adequat: el control social que el grup dominant va explicitar en la solució presa va jugar a favor de l'ús del català. Amb el fet de no haver acceptat la proposta de canvi de codi, l'assemblea havia fet explícita "una determinada identitat col·lectiva o una determinada posició de poder i obligacions." (...) (Mollà 2002: 50) En termes generals, els participants en l'assemblea havien recollit els discursos/ideologies lingüístics disponibles pel grup i, després d'haver-los debatut, havien resolt la situació donant prioritat a uns principis per damunt dels altres. La identitat col·lectiva que el grup havia explicitat amb el manteniment de la llengua catalana com a llengua vehicular de l'assemblea prioritzava el valor a la llibertat d'expressar-se amb l'idioma que cadascú preferís i l'obligació a respectar aquesta tria lingüística.

Aquesta situació demostra que les normes lingüístiques no són pautes fixes que generin usos lingüístics també fixos, sinó que es poden modificar en funció dels interessos, valors i prioritats dels individus. Aquesta visió demostra que la norma lingüística pot ser un reflex de la voluntat del grup social que amb la seva pràctica lingüística la sosté. No obstant això, tot i que els parlants poden adaptar les normes lingüístiques al context en què tenen lloc, les conseqüències d'alterar la norma de la convergència lingüística no s'eliminen. En aquest sentit, malgrat que la resposta del grup havia donat suport a la tria lingüística d'en JE quan havia dit que volia seguir parlant en català, ell expressava que s'havia sentit "com el dolent". Quan se li va demanar per quin motiu s'havia sentit així, no ho va saber explicar. I és que el control social també pot esdevenir una cara més de la violència simbòlica exercida pel grup dominant o pel grup que defensa la ideologia lingüística dominant. La noia castellanoparlant defensava una pràctica de la ideologia lingüística, potser no dominant en la situació presentada, però sí imperant en termes més globals, i que l'assemblea no aprovava. Aquesta ideologia es caracteritzava pel seguiment de la norma lingüística segons la qual cal convergir a l'idioma de l'interlocutor per respecte, per educació. I en JE, en no complir-la, havia rebut una sanció en forma de sentiment de culpabilitat. La força social d'aquesta norma, possiblement característica inherent a l'estructura social dels catalans, és tan gran que, fins i tot en un context on tothom defensa la llibertat d'expressió en qualsevol idioma, continua estructurant les pràctiques lingüístiques dels qui la formen, o les conseqüències dels qui les segueixen o les obvien.

6. Conclusions

En l'anàlisi de les entrevistes s'han observat una sèrie de factors explicatius dels usos lingüístics dels informants que posen de manifest com les tries lingüístiques no es donen de forma atzarosa, sinó més aviat seguint certes normes lingüístiques que actuen de forma conscient i inconscient en els entrevistats. A continuació, i partint dels objectius plantejats, s'intenta extreure les idees principals que permeten concloure l'anàlisi de les entrevistes, enllaçant aquestes idees amb les dades analitzades dels estudis consultats i, finalment, formulant una reflexió amb alguna pregunta que encara resta oberta.

Un dels objectius del treball era analitzar els factors ideològics presents en els discursos dels entrevistats. Els cinc entrevistats han coincidit en què el català és un factor clau en la identitat catalana, tot i que també s'ha emfasitzat la importància del territori. També han coincidit a afirmar que tot i que l'ús lingüístic dels parlants influïa en aquesta percepció identitària, la llengua habitual o la llengua utilitzada en cada interacció no és decisiva en l'atribució d'aquesta identitat. No obstant això, tant la MB com la GV, la qual ha estat l'única que ha viscut un procés de muda lingüística, han coincidit a afirmar que existeixen graus de catalanitat en què la llengua esdevé el factor discriminant. La primera conclusió a la que es pot arribar és el fet que el català no és un factor exclouent per a la identitat catalana. Aquesta idea està en sintonia amb una de les conclusions de l'estudi de Boix contextualitzat en el marc teòric, en què s'afirmava que "per als joves triar la llengua exterior al seu grup etnolingüístic no implica necessàriament trair-lo." (Boix 1991: 1)

Un altre objectiu plantejat era si el grau de consciència que els informants tenien d'un conflicte lingüístic, per alguns també polític, entre Catalunya i l'Estat Espanyol, influïa en les seves pràctiques lingüístiques. El concepte de *lleialtat lingüística* ha estat útil per observar fins a quin punt la major lleialtat a la llengua catalana es podia relacionar amb un ús més ferm d'aquesta llengua i si una consciència més gran de l'hipotètic conflicte també es podia relacionar amb un ús més dilatat del català. Així doncs, tot i que per a quatre dels cinc entrevistats l'existència d'aquest conflicte era evident, aquesta presa de consciència no duia com a conseqüència unes pràctiques lingüístiques més compromeses amb el català. En JE era l'únic informant que verbalitzava que aquesta percepció de conflicte havia motivat unes pràctiques més lleials envers la llengua catalana. Amb tot, ell mateix confessava que cada cop convergia més al castellà. Per tant, es pot concloure que la percepció que la llengua catalana és atacada i un posicionament de lleialtat envers aquesta llengua no duu implícita una utilització major del català.

Un altre objectiu consistia a analitzar al grau de consciència dels entrevistats en els seus usos lingüístics per així poder determinar si existien factors que dificultessin o ajudessin l'ús del català en tots els àmbits de la societat catalana. Aquest objectiu és el que ha trobat més pràctiques lingüístiques que l'han permès abordar i també és el que ha

permès detectar algunes dinàmiques que podrien jugar en contra de la normalitat de la llengua catalana en la nostra societat. Aquestes dinàmiques remetent a dues qüestions que a través de l'anàlisi no han trobat resposta i que poden ajudar a aprofundir en les dinàmiques detectades: en primer lloc, quins són els motius pels quals els parlants que no convergeixen a l'idioma de l'interlocutor són susceptibles de rebre algun tipus de sanció? I en segon lloc, quins són els motius que expliquen la major predisposició de la llengua castellana a ser adoptada pels catalanoparlants entrevistats?

Tal com s'apuntava en les hipòtesis i s'ha vist reflectit en les entrevistes, tot i que els informants eren més o menys conscients de les seves alternances lingüístiques, no ho eren tant dels factors que les condicionaven. En les seves pràctiques comunicatives se n'han observat dos que ajuden a respondre les dues preguntes formulades.

El primer d'aquests factors ha estat l'existència de relacions de poder entre els parlants. Algunes de les relacions observades en les situacions comunicatives descrites han causat el sorgiment de sentiments de culpabilitat i d'inferioritat, com els expressats per en JE quan, en el context d'una assemblea d'indignats, tot i rebre'n el suport, havia divergit de la llengua de la interlocutora. La influència d'aquest factor en els usos lingüístics dels informants també s'ha observat a través de la *condescendència* que els parlants de més poder simbòlic mostraven convergint a la llengua de l'interlocutor de menys poder. Una altra forma que han adoptat les relacions de poder ha estat a través de l'existència de diferents tipus de consentiment que els entrevistats rebien per poder usar la llengua catalana i que operaven en forma de control sobre els seus usos lingüístics influenciant-hi, no només en la tria, sinó també en termes emocionals. Aquest control social sobre els usos lingüístics dels entrevistats s'ha explicitat en dues modalitats: un de personal i un d'extern. El control personal s'ha pogut observar a través dels sentiments de culpabilitat que en JE expressava per haver divergit del castellà. El control extern, tot i que no ha estat verbalitzar en aquests termes per cap entrevistat, s'ha pogut detectar quan la MB expressava que en alguna situació comunicativa esperava el "consentiment" dels seus interlocutors per poder emprar la llengua catalana.

El segon factor detectat durant l'anàlisi de les entrevistes i que també influenciava en els usos lingüístics dels informants de forma força inconscient ha estat la norma lingüística segons la qual cal convergir a l'idioma de l'interlocutor. A través de l'anàlisi

dels discursos dels cinc informants s'ha observat que la submissió a aquesta norma es trobava integrada ens els seus usos lingüístics esdevenint un hàbit acceptat i defensat per un control personal i també extern. L'hàbit d'aquesta norma estructurava les pràctiques lingüístiques dels informants a la vegada que caracteritzava la ideologia lingüística dels subjectes.

A través de les pràctiques dels informants s'ha constatat que aquesta norma lingüística operava amb una doble justificació: la primera, la de facilitar la comunicació més àgil possible. I la segona, la de voler mostrar respecte o educació amb l'interlocutor. Tots els entrevistats han coincidit a afirmar que conscientment o inconscient seguien, i cada cop més, la norma de la convergència lingüística, tant cap al català com cap al castellà. Cal veure, però, de quina manera els entrevistats han fet referència a les dues justificacions argüïdes per seguir la norma lingüística observada.

La primera justificació feia referència al fet de magnificar l'entesa entre els interlocutors per sobre de qualsevol altre factor. En les pràctiques lingüístiques expressades s'ha pogut observar que sota aquest pretext no s'acceptava cap tipus de divergència lingüística, ja que aquesta s'entenia com una provocació (així ho explicitava la MB), o com una dificultat en la fluïdesa de la comunicació. La idea de fons d'aquesta primera justificació vindria a ser la de comunicar-se de la forma més còmodament possible. La segona justificació feia referència a voler ser educat i tenir respecte per l'interlocutor, amb la idea de fons que la divergència en la llengua de l'interlocutor suposa una falta de respecte.

Tot i que en cap pràctica lingüística expressada pels entrevistats el grup no excloua ningú explícitament, el parlant que no seguia la norma de la convergència lingüística sí que se n'hi sentia. En aquest sentit ha estat útil referir-se al concepte de violència simbòlica. Com s'ha vist, aquest tipus de violència no s'exercia explícitament, és a dir, no hi ha hagut cap informant que hagi estat obligat a usar una llengua determinada. No obstant això, l'agent de comunicació, a través de símbols més o menys visibles, percebia una pressió a usar una llengua en concret. La ideologia lingüística de cada subjecte determinava la interpretació d'aquests símbols, els quals podien esdevenir veritables normes socials amb sancions socials i personals que en mantenien la seva força.

Així doncs, els dos factors exposats, les relacions de poder i la norma de la convergència lingüística, han exercit de forma diversa una influència en les pràctiques lingüístiques dels entrevistats. Però, de quina manera, l'existència d'aquests factors permeten respondre les dues preguntes formulades anteriorment?

Pel que fa als motius pels quals els parlants que no convergeixen a l'idioma de l'interlocutor són susceptibles de rebre algun tipus de sanció, en primer lloc, cal dir que en general eren els parlants de més poder simbòlic els qui exercien algun tipus de control sobre les tries lingüístiques dels altres. També eren els qui, a través de certa condescendència, havien fet sentir inferiors els altres parlants. En segon lloc, entendre la convergència lingüística com un acte de voler apropar-se a l'interlocutor feia que no practicar-la esdevingués un acte catalogat com de mala educació. En tercer lloc, l'objectiu primordial en una situació comunicativa de comunicar-se de forma còmoda no facilitava la possibilitat que dues persones es poguessin comunicar en dues llengües diferents.

Aquestes dinàmiques descrites fan que la norma de la convergència lingüística esdevingui fonamental en el comportament lingüístic esperat pel grup. Els membres que el conformen adopten aquesta norma com a eix central de la seva ideologia lingüística, la qual es manté i es reproduïx a través de les pràctiques lingüístiques que els parlants tenen en altres grups de forma força inconscient. El fet que aquesta lògica no sigui controlada pels propis parlants porta el discurs més a prop del concepte d'*habitus*, ja que la rutinització de l'hàbit de convergir a la llengua de l'interlocutor sense ser-ne conscient fa que la pràctica esdevingui una norma lingüística adoptada sense cap tipus de control.

Pel que fa a la pregunta sobre els motius que expliquen la major predisposició de la llengua castellana a ser adoptada pels catalanoparlants entrevistats, la seva resposta no és gens clara. Una argumentació podria ser el major poder simbòlic que tindria la llengua castellana, la qual cosa faria que els parlants volguessin fer-ne més ús. Ara bé, a través de les pràctiques analitzades realment s'ha pogut constatar l'existència d'aquesta diferència de poder o d'importància de la llengua castellana? La resposta tampoc és gaire clara. En primer lloc, aquesta diferència de poder s'observaria amb el fet que és el castellà la que, com s'ha vist, tenia al seu favor la norma lingüística més seguida en les

pràctiques dels entrevistats que en justificava el seu ús quan el del català també era possible. En segon lloc, tal com s'ha observat en les pràctiques lingüístiques de la MB, semblava que calgués un “consentiment” per a usar la llengua catalana en un grup en què hi havia castellanoparlants amb alguna possibilitat de desconèixer el català. I en tercer lloc, la manca de consciència en les normes lingüístiques situa l'ús del català i la valoració d'aquesta llengua en termes de poder simbòlic a mercè d'unes lògiques d'un sistema globalitzat que en dificulta la seva pràctica normalitzada així com també el seu manteniment. En qualsevol cas, aquesta diferència d'importància de les llengües no vindria donada de forma inherent, sinó per l'atribució que els parlants en fan, tal com s'ha exposat en l'anàlisi de les entrevistes.

A mode de síntesi, a través de les diferents anàlisis s'ha pogut constatar que tant les relacions de poder com la norma lingüística de la convergència a la llengua de l'interlocutor exerceixen una influència en les tries lingüístiques dels entrevistats de forma força inconscient. Tal com s'ha pogut comprovar en la situació comunicativa en el si de les assemblees d'indignats, l'adaptació d'aquesta norma lingüística al seu context és possible. Com s'ha emfasitzat durant l'anàlisi, això demostra que les normes lingüístiques no són pautes fixes que generin usos lingüístics també fixos, sinó que es poden modificar en funció dels interessos, valors i prioritats dels individus. Amb tot, les conseqüències negatives en forma de sentiments de culpabilitat que l'incompliment de la norma han provocat demostren que l'ús lingüístic no respon a termes “naturals”, sinó més aviat a lògiques que tenen poc en compte la riquesa de les llengües. El fet que fins i tot en un context on tothom defensa la llibertat d'expressió en qualsevol idioma i on no existeix cap tipus de control extern en les tries lingüístiques la norma de la convergència lingüística continuï estructurant les pràctiques lingüístiques dels qui la formen, o les conseqüències dels qui les segueixen o les obvien, pot fer pensar que aquesta norma és una característica inherent a l'estructura social dels catalans.

Ara bé, davant d'aquesta radiografia de la consciència de l'ús lingüístic i dels factors que hi influeixen pot sorgir la següent reflexió força relliscosa: cap entrevistat ha verbalitzat que la convergència lingüística fos cap problema per a ell. Precisament, el que havia provocat situacions conflictives a nivell personal o grupal havia estat la pràctica de la divergència lingüística. Fins a quin punt, doncs, els filòlegs tenim dret a

convidar els parlants a modificar la norma de la convergència lingüística quan l'alternativa proposada pot esdevenir un problema? Si es detecta que per tal de garantir la normalitat de la llengua catalana -això és, tenir plena llibertat a usar la llengua desitjada sense necessitat de consentiments i en tots els àmbits de la societat- cal modificar normes lingüístiques com la de la convergència, primer de tot és necessari un procés de presa de consciència d'aquesta importància.

Encara hi ha camí a fer.

ANNEXOS

1. Entrevistes

1.1.1 Transcripció de l'entrevista a GV

EDAT: 29 anys.

PROFESSIÓ: metgessa.

RESIDÈNCIA: Manresa.

ESTUDIS: Medicina.

D: em podries explicar el teu recorregut lingüístic?

G: a casa sempre he parlat el castellà, tot i que domino el català, l'anglès i havia dominat el francès. Actualment, a la meva nova llar, només parlo català. Amb el meu fill parlo català. Amb els nebots de la meva part, intento parlar en català, tot i que m'és difícil perquè amb els seus pares hi parlo castellà.

D: n'ets conscient de quan els parles en català i quan en castellà?

G: sí, perquè m'hi he d'esforçar. La tònica general, però, és que amb el gran li parlo més català i a la petita més castellà. Suposo perquè ara són molt petits i a mida que passa el temps i m'acostumo a parlar-los en una llengua no m'és difícil, però d'entrada fer l'esforç de canviar-la em resulta complicat. Bé, més que complicat és que tinc tendència a parlar-los com ho faig amb els seus pares.

D: creus que en la seva presència, canvis i en la seva absència et mantens?

G: no, no té res a veure.

D: creus que ara parles més català que abans, quan vivies amb els teus pares?

G: jo crec que és el mateix, amb la diferència que a casa ara parlo català, perquè amb la gent que coneixia hi segueixo parlant amb la mateixa llengua.

D: i amb els desconeguts?

G: depèn. Depèn perquè si tinc algun nexa amb alguna persona, farà que els hi parli amb la mateixa llengua amb què parlo a la persona coneguda pels dos. És a dir, si una persona que conec nova té un vincle amb una altra persona que jo conec, tendré a parlar-la amb el mateix idioma amb què parlo a la persona que coneixem les dues. Si és una persona que desconec totalment, normalment amb guio pel que em sembla. Per exemple, si penso que parlen en català, doncs els parlo així. I si penso que parlen en castellà, doncs en castellà. I pot ser que m'equivoqui. Però aleshores canvio al seu idioma.

D: creus que hi pot haver algun indicatiu que et faci decantar en la teva opció a començar una conversa usant una o altra llengua ? L'edat, el gènere, la ciutat on et trobes...

G: no, jo crec que no... no sé... Normalment és si crec que són de Catalunya. Però de vegades no, simplement la imatge que em dona.

D: ara actualment vius a Manresa, abans vivies a Barcelona...

G: sí.

D: creus que aquest canvi de context ha pogut influenciar en el teu ús lingüístic no centrat en la família?

G: sí, segurament que sí. Perquè aquí tinc la idea que la gent parla més català i que a Barcelona hi ha més gent diversa. I possiblement em dirigiré a la gent més en català que en castellà. En canvi, a Barcelona ho faig més en castellà.

D: recordes alguna situació curiosa/incòmoda per haver usat el català o el castellà?

G: no... incòmode no. I curiosa tampoc. Però sí que a la feina, amb què tracto a molta gent, m'he trobat amb la situació de parlar amb la llengua que no tocava. Que no tocava entre cometes, vull dir que... ells després m'han contestat amb una altra.

D: què vols dir que no tocava?

G: no... que no tocava en el sentit que jo que tinc tendència a canviar d'idioma quan em parlen en una llengua o una altra, doncs si he parlat en castellà i ells en català he canviat, i al revés també.

D: i aquestes situacions eren a la feina...

G: sí

D: amb pacients, metges...

G: sí, bàsicament amb pacients.

D: perquè... tens una norma lingüística?

G: què vols dir?, imposada des de fora?

D: no... tu ara comentaves que algun cop t'has equivocat amb la tria lingüística que has fet. Això és perquè tu tendeixes a parlar amb l'idioma que usa el teu interlocutor?

G: sí.

D: en tots els contextos?

G: sí.

D: tant sigui un home gran, un nen...

G: sí, en qualsevol context. És possible que ara, des de fa un temps, si és un nen o una persona jove, em mantingui en català. A vegades, no sempre...

D: aquest canvi, per què creus que pot venir produït?

G: doncs al fet que ara nosaltres dos parlem [l'entrevistada és la meva muller i amb aquesta primera persona del plural es refereix a l'entrevistada i a l'entrevistador] més en català, per exemple, i doncs fer un ús més extens de la llengua per considerar-la més meva que abans.

D: però si ja tenies una relació i parlaves amb una llengua, aquesta s'ha mantingut?

G: sí.

D: en tots els casos i situacions?

G: sí.

D: i el fet que ara parlis català a casa, els teus pares, germanes, família... hi ha hagut algun comentari? O ells han canviat la llengua quan es dirigien a tu?

G: no.

D: penses que hi pot haver factors que t'han pogut marcar en els teus usos lingüístics? És a dir, el fet que parlis amb la llengua que et parlin en general?

G: penso que ha estat sempre perquè a mi m'ho han transmès com una mostra d'educació. Si jo puc parlar les dues llengües igual, doncs no em costa res canviar-ho. No és res més que això, educació.

D: i aquesta norma, "per educació", t'has plantejat si la vols transmetre als teus fills?

G: no, no m'ho he plantejat. A mi m'agradaria que els meus fills poguessin parlar totes les llengües indistintament. Però no m'he plantejat que per aconseguir això hagin de fer aquest canvi d'ús de llengua que parlen amb una persona que els hi parla amb una altra llengua.

D: al teu fill li parles en català, però creus que en algun moment li parlaràs en castellà per a que aprengui millor la llengua?

G: ara ja no. Jo sóc de... quan parlo amb una persona amb un idioma, després no puc canviar. Ara ja no li podria parlar castellà, em resultaria forçat.

D: tens algun grup d'amics en què hi hagi més d'una llengua d'intercomunicació entre vosaltres?

G: sí, en molts grups. Si per exemple en un grup hi ha varies persones amb qui em comunico en català i castellà, tinc tendència a, quan em dirigeixo als que parlen català, ho faig en català, i canvio d'idioma amb els que parlen castellà. I a vegades faig servir

la llengua majoritària del grup. Si hi ha més persones que parlen en castellà, doncs possiblement parli en castellà quan parli a tot el grup. Però... no sempre.

D: no sempre...

G: vull dir que encara que hi hagi una majoria que parli en castellà, si hi ha una persona que parla català, puc parlar en català. Però... però bueno... però bé. M'he explicat?

D: pots posar un exemple?

G: les meves amigues de l'escola. Som quatre les que ens trobem; una amb qui parlo en català i dues en castellà. Val? Doncs quan em dirigeixo a la que parla en català li parlo en català i quan em dirigeixo a les que parlen castellà, doncs ho faig en castellà. Això estant en grup. I parlant a totes a la vegada... possiblement em dirigeixi més de forma global en castellà perquè hi ha més gent que parla castellà, però també ho faig en català. Vull dir que no és una regla. Vaig canviant la llengua que faig servir per dirigir-me al grup.

D: i elles fan el mateix que tu?

G: sí. Excepte la que parla en català, que parla amb tothom en català. I la resta del grup li parla en català.

D: tot i així, la llengua d'intercomunicació en el grup no és sempre la catalana.

G: no.

D: creus que hi pot haver alguna influència més enllà de la família i de la ciutat on vius que et faci parlar una o altra llengua?

G: sí. Possiblement l'estatus social em faci... o sigui, socialment, l'aspecte que... és una mica classista... Però sí, possiblement el pensar que pertanyen a una classe social o a una altra em faci canviar l'idioma. Si és una classe social baixa és possible que m'hi dirigeixi en castellà. I si és una classe social alta, les dues.

D: això tant a Barcelona com a Manresa?

G: sí. A Barcelona, potser una classe social alta, segons com, potser també parli en castellà.

D: i a tu, normalment, se t'adrecen en català en castellà... Si hi ha alguna persona que per exemple també s'adapti a la llengua de l'altre, et trobes t'has trobat en alguna situació en què sigui una persona catalanoparlant i que a tu et parli en castellà, mentre que a la resta els parli en català?

G: actualment no.

D: i aquella noia... l'Anna...?

G: però ja la conec d'abans. És una companya de la feina amb qui parlo en castellà, tot i que ella és catalanoparlant. I això és perquè la persona que coneixem en comú parla castellà i ens hem conegut parlant en castellà. I ara sempre parlem en castellà.

D: tu ara has dit que l'Anna és catalanoparlant. Tu què et consideres?

G: bilingüe. A casa ara parlo sempre en català, però a casa els pares sempre he parlat i parlo en castellà. I amb els amics més recents potser sí que ara parlo més català, però amb tots els amics de la infància amb qui parlava en castellà, doncs segueixo parlant en castellà. És molt barrejat.

D: recordes alguna situació incòmoda com a conseqüència de l'ús lingüístic d'alguna persona? Per exemple, que hi hagi hagut una persona que hagi volgut parlar una llengua i els altres li hagin dit alguna cosa.

G: mmm... aquí no... a sí! Una persona andalusa que s'indignava perquè la resta de persones parlaven en català entre elles, estant a Catalunya.

D: i tu què en penses?

G: home, si és una visita puntual, penso que sí. Tot i que... quan dins del grup, per exemple jo em dirigeixo a una persona en un moment de la conversa que ella no intervé, no crec que hagi de fer-ho en el seu idioma. I no crec que s'hagi d'enfadar.

D: i de persones que visquin a Catalunya, per exemple, algú que no entengués el català o el castellà, i l'altra persona li seguís parlant en el mateix idioma?

G: sí, però ara no recordo cap cas en concret. Sí que algú no entengués la llengua catalana i l'interlocutor li fes traducció simultània.

D: i què et sembla?

G: penso que és massa cansat perquè es pugui mantenir. Puntualment pot anar bé, però no es pot fer servir sempre. Almenys per mi...

D: quina creus que és la solució o proposta que duries a terme?

G: no ho sé.

D: tu abans has dit que ets bilingüe i que si algú et parla castellà, tu li parlaràs en aquesta llengua. No creus que seria un bon sistema, també?

G: ah sí. Estic d'acord quan la gent diu que si no els parles català, no l'aprendran i suposo que aquesta seria la solució. Però a mi em costa.

D: et costa, a nivell intel·lectual, emocional...

G: és perquè el castellà el tinc molt integrat i si el que vull és comunicar-me, parlar en castellà no és cap esforç. I a l'inrevés, tampoc seria cap esforç. Només li parlaria en català i si aquesta persona m'ho demanés. Aleshores m'hi esforçaria.

D: algun cop t'has trobat en la situació que totes les persones excepte una parlen en una mateixa llengua i pel fet que només una no la parli, tots parlen en la minoritària, tothom canvia?

G: sí, però per dirigir-se a aquesta persona, després normalment, les persones tendeixen a parlar en la seva llengua amb la resta del grup.

D: i què en penses d'aquesta situació?

G: la trobo natural, i penso que la persona de fora ho ha d'entendre. En aquest sentit ell ha d'entendre que es parla una llengua diferent, i que s'intentarà integrar-la de la millor manera.

D: què en penses de les campanyes publicitàries a favor o en contra de les llengües?

G: molt bé. De fet només he sentit parlar de campanyes a favor de la llengua catalana. I em sembla molt bé que se'n facin.

D: penses que és discriminant que només es faci en català?

G: no. Perquè, a veure, les altres llengües... l'altra llengua oficial és el castellà, i no li cal més publicitat. Si hi ha alguna que està en desavantatge és el català.

D: què en penses de l'opinió que es postula en contra de les campanyes publicitàries en català?

G: penso que és una falta de respecte per la gent d'aquí i que parla aquesta llengua.

D: perquè aquestes persones... el que diuen és que la llengua catalana no està en perill. Tu ho creus?

G: no sé si està en perill o no, però està en desavantatge respecte el castellà aquí. I el català és la llengua de Catalunya.

D: i el castellà?

G: el castellà existeix a Catalunya, però la llengua de Catalunya és el català. També es parla, però la primera llengua, l'original, abans del castellà, és el català.

D: Creus que les llengües estan polititzades?

G: sí, sí que ho estan.

D: i creus que això ajuda?

G: no, no ajuda. De fet, fa la impressió de que estan polititzades perquè hi ha gent que està en contra de la llengua i és algo que ningú s'hi hauria de ficar perquè la llengua d'un lloc és la llengua d'un lloc, no correspon a cap partit polític, és pròpia del poble, dels habitants. I no hauria d'estar polititzada. Però donat que actualment, des d'Espanya es rep atacs contra Catalunya i la llengua, doncs s'ha polititzat.

D: qui creus que hauria de defensar o no l'aplicació de polítiques lingüístiques?

G: no hauria de caldre que ningú defensés cap llengua, perquè ningú l'hauria d'atacar. Ara, si la realitat és que la llengua està atacada, doncs s'ha de polititzar per defensar-la.

D: Creus que pot influir la llengua que es parla amb la identitat que una persona té? És a dir, la teva identitat, la que sigui, creus que pot estar influenciada per la llengua que tu parles.

G: sí.

D: de quina manera?

G: bueno, perquè tu parles una llengua en funció de la família, l'entorn... i això et condiciona.

D: perquè tu, què et consideres a nivell identitari?

G: jo d'origen sóc castellanoparlant. Però em considero bilingüe. No em podria definir de qualsevol altra manera. No em podria considerar catalanoparlant perquè amb els pares i germans parlo en castellà. I llavors seria renegar d'una cosa que no és real. Però en la vida quotidiana, en la major part del temps parlo català.

D: independentment de la llengua, què et consideraries?

G: catalana. Independentment de la llengua que parlés.

D: si per exemple no parlessis en català...

G: també em consideraria d'aquí.

D: d'aquí?...

G: sí perquè visc a Catalunya.

D: però també a Espanya?

G: sí, però primer sóc catalana perquè visc a Catalunya.

D: pots entendre que hi hagi persones que no parlin català i no se sentin catalanes o que parlant català i se sentin espanyoles vivint a Catalunya?

G: em costa d'entendre perquè... perquè si viuen aquí són d'aquí, són catalans!

D: perquè... què és el que fa...

G: puc entendre que algú català se senti espanyol, però no puc entendre que algú d'aquí no se'n senti i se senti espanyol, perquè primer s'és d'on neix, d'on es viu, d'on es treballa.

D: perquè... quins creus que són els factors més importants perquè una persona digui que és o se senti d'algun lloc o tingui una o altra identitat?

G: jo crec que per mi és... d'on neixes i on desenvolupes... almenys els primers anys, on et formes com a persona, el lloc i l'entorn és el que et condicionen més. Després tu pots canviar de lloc, però continuaràs sent del lloc on t'hagis format més com a persona.

D: i creus que alhora de definir la teva identitat, la percepció que els altres tenen de la teva identitat, influeix?

G: sí, perquè el fet que algú vagi en contra del que parles, del lloc on ets i tal, fa que et reafirmis del lloc on ets.

D: per exemple, si algú et digués que pel fet de parlar castellà, tu no ets catalana...

G: això em tocaria la moral.

D: per què?

G: perquè sí, perquè ho sóc. Vull dir, jo ara pensava en el sentit que algú d'algun lloc d'Espanya em digués que jo sóc espanyol i no catalana. Però si pel fet de parlar castellà em diguessin que jo no sóc catalana, doncs em fatria perquè jo sóc d'aquí, he nascut aquí i estimo la terra on visc i la llengua també.

D: penses que hi ha graus de catalanitat?

G: tot i que racionalment no hauria de ser així, penso que sí que hi ha graus. Jo dec ser de segona línia perquè no parlo sempre català.

1.1.2 Transcripció de l'entrevista a MB

EDAT: 58 anys.

PROFESSIÓ: psicopedagoga.

RESIDÈNCIA: Barcelona.

ESTUDIS: Psicologia i Pedagogia.

D: quina és la teva professió?

M: sóc psicopedagoga en un institut de l'Hospitalet. On el 98,9% dels alumnes són immigrants. Tant d'ètnia romànica com no romànica.

D: em podries explicar el teu recorregut lingüístic?

M: a casa la meua llengua materna sempre ha estat el castellà, encara que el meu pare era catalanoparlant i crec que la seva llengua era el català. I la meua mare el castellà, encara que per la seva professió també parlava el català. I a nosaltres, la meua àvia materna, que era valenciana. I... en aquella època el castellà era la llengua vehicular més freqüent a les famílies, degut a la pressió que hi havia per part del franquisme.

D: entre vosaltres a casa parlàveu castellà?

M: entre nosaltres parlàvem castellà.

D: i entre els teus pares?

M: també castellà. I a veure, jo quan parlo amb les meves germanes, la meua llengua sempre és el castellà. I, des de que s'ha potenciat molt més el català a tot arreu, tant a feines... doncs hi ha un sector de les meves germanes que han fet l'esforç tant des del punt de vista afectiu de volguer implantar a la seva família el català... i altres també per la feina i pel càrrec que tenien, el català l'han tingut de... Aleshores hi ha alguna germana que la truques a la feina i saps si hi ha més gent al seu voltant, perquè em parla en català. I jo segueixo en català, per no fer... però és curiós, no? I després altres, per pepinos, per nassos, jo parlo amb tu en català, com la Tina i moltes vegades la Conce.

I... a veure, dels deu, jo crec que els Blasi Veriany i nosaltres som els que parlem a casa el castellà. Els altres, han agafat el català.

D: perquè tu, amb el Toni [el seu marit] i amb les filles parles sempre el castellà...

M: sí. I a veure, quan eren petites, alguna vegada... perquè el meu desenvolupament amb la llengua catalana va néixer a la universitat. Jo a casa no parlava mai... i clar, jo amb el temps he agafat una mica més de fluïdes, i en funció de amb qui estic parlant em surt el català i no estic traduïnt, sinó... eh. Però fent realment esforços. I havia intentat alguna vegada parlar amb elles en català. Però elles em deien: "*mamá, habla de verdad, no hagas tonterías*". És reconegut per la meua família que a mi les llengües... no...

D: i amb els néts?

M: amb l'Otger em surt parlar-li el català. Amb l'Iñigo, com que la mare ha implantat el català, parlo amb ell en català. I a la Lucía, doncs... castellà... perquè és la llengua materna... o sigui, respecto la llengua amb què els pares els parlen. O sigui, el llenguatge... com un vehicle també un aspecte afectiu. No poso per sobre... *es que además le voy a enseñar una altre llengua. No?*

D: abans comentaves que el teu pare era català, però ell parlava castellà amb la teua mare...i llavors..., per què creus que ell era català?

M: home no sé... perquè quan el meu pare va morir, es van trobar una sèrie de postals dirigides a la meua mare en català i després... també és curiós, per Sant Esteve sempre feia un escrit, i el feia en català. Llavors, jo no sé si en la seva intimitat... i aleshores no sé si ells parlaven en català. Però als fills no. I la benedicció a taula era en català: Déu i pare omnipotent...

D: penses que els llocs on has viscut han pogut influenciar en aquest recorregut? Tu sempre has viscut a Barcelona?

M: sí. Jo crec que el moment polític... nosaltres no estàvem polititzats i no havia discursos... era una cosa molt... subliminal... a vegades sortia el tema de la guerra i aixins, però no hi havia... pro Franco ni pro republicans.

D: recordes alguna situació incòmoda o curiosa per haver usat el català o el castellà?

M: ah... alguna situació amb què m'hagi trobat...

D: abans has comentat això de les teves germanes, que quan hi ha algú més, tu ho saps perquè canvien al català... això t'incomoda?

M: ara no, perquè tinc més fluides, però abans, em costava més perquè havia d'anar traduint i encara era més lenta de lo habitual. Ara m'és indiferent parlar una o altra llengua.

D: i et molesta el fet que elles canviïn?

M: mm... sí... pensava... per què no ets natural amb mi? Em molestava entre cometes... perquè era jo i no calia... m'entens? Perquè la conversa la tinc amb tu i em sembla perfecte... i això ho feia sobretot la Sara. Però quan ho feia la Tina ho feia més... com a imposició, com... jo parlo en català tu parla'm amb el que vulguis.

D: penses que hi pot haver algun factor que expliqui per què tu parles en castellà als teus fills i algunes de les teves germanes ho facin en català? Alguna persona... el marit?

M: amb el Toni parlem en castellà i sobte, però quan hi ha una tercera persona, l'altre dia el lampista, estem parlant el Toni i jo en castellà i el lampista que abans jo li he parlat en català i això, al veure que jo parlo en castellà em parla en castellà. I jo li dic; "no, em pot parlar en català, que entre nosaltres parlem castellà perquè estem acostumats", i em continua parlant en català. Però no ens fa canviar. Amb ell sempre parlo en castellà i si hi ha algú altre que parla català, doncs li parlem en català.

D: i la diferència amb les teves germanes?

M: sí, una mica ja ho he dit... jo crec que per una banda... per temes de feina que s'han vist... i han volgut prendre la llengua i potenciar el català i... i altres... o sigui el tema laboral. O sigui, la llengua vehicular de les seves feines ha de ser el català per imatge o pel que sigui. I unes altres, per un voler fer renéixer la llengua catalana i voler donar

nocions més... més afectives com Catalunya com a nació i una llengua pròpia i el valor de... m'entens?

D: perquè tu, davant d'una persona que no coneixes, què parles?

M: fff... jo... intento posar en marxa mecanismes de molta intuïció i... agafo un taxi i bon dia... *buenos días*, doncs canvio al castellà. Si aquest bon dia és en català, faig tota la conversa en català. És a dir, intento acomodar-me a la llengua de l'altra persona, sense cap problema, sense cap imposició impositiva... si sapigués més llengües i sapigués que l'altre està més còmode amb un altre, jo ho faria. O sigui, veig... la llengua com una eina de comunicació amb ... però facilitadora amb l'altra persona. No demostrativa i impositiva, no.

D: perquè si tu estàs amb una persona, per exemple pugues a un taxi, i veus que és castellanoparlant, i tu estàs amb una altra persona que li parla en català. Tu et pots sentir incòmode? Què en penses?

M: jo crec que... el que sap més, té la obligació d'intentar posar-se al nivell de l'altre. D'incòmode no, perquè qui es posa més... és l'altre. Però, però... jo, per exemple, me n'adono que, per exemple, el taxista és català i jo parlo amb el meu company en castellà. Jo seguiré la conversa amb ell en castellà i quan tingui que dir-li algun tema al taxista li diré en català. Si... això és una conversa en què hi ha un grup de persones... com dic, la meva posició és acomodar-me al que veig que té més dificultats. Potser més per empatia, perquè tu quan sents que estàs fora de joc amb alguna llengua... un SOS s'agraeix. És aquesta la meva postura amb les llengües, perquè entenc que el que no sap li està creant unes barreres.

D: però i si en sap? Si és una persona bilingüe?

M: i ella tria? O sigui... bueno... si és una situació de molta igualtat que estem tots... jo parlaré amb la que em resulta més còmode, i avui per avui és el castellà perquè tinc més vocabulari. Ara, tampoc em tanco i... estem en feina... jo per exemple al departament de d'orientació, la Natàlia, la seva família és castellanoparlant... val? Jo l'he conegut parlant català. I el Luisma, que ah... és... parla castellà, amb les seves filles parla català.

O sigui, estem tots tres al departament fent reunió i jo quan parlo amb la Natàlia li parlo en català, li miro al Juanma i li parlo en castellà... em... m'entens? És automàtic.

D: i ells com et parlen a tu?

M: ella en català i ell en castellà. I la Natàlia és castellanoparlant i jo també.

D: aleshores és per facilitar-li a ella?...

M: mm... no, si,... és perquè ja has assimilat persona amb llengua.

D: costa de fer el canvi? Si per exemple ella et digués: “no no, hablame en castellano”, tu li parlaries en castellà?

M: ara em costaria, ara em costaria, sí. M'entens? Fixa't la situació.

D: i si t'ho demanés sisplau?

M: ah, jo faria l'esforç, perquè em seria més fàcil.

D: què en penses de les campanyes publicitàries a favor del català o del castellà?

M: a veure... jo defensaré el català, és una riquesa, jo em posicionaré a favor del català. O sigui... crec que s'ha avançat molt per... emmm... a partir de quatre denúncies puntuals que hi ha hagut, aprofitin per fer un una campanya contra el català. O sigui, tot el que hem guanyat no ho podem deixar perdre. Si hagués de signar, ho faria, perquè vull mantenir la nostra llengua, no?

D: penses que la llengua vehicular de l'ensenyament ha de ser el català i no el castellà?

M: m... jo... la posició de sempre, eh? Potser perquè treballo a un centre amb aquest perfil d'alumnat. D'entrada, al nouvingut vols entendre't amb ell. Segons la zona on viuen, la llengua vehicular del barri és el castellà. Però així, nouvingut, amb signes o amb el que faci falta, vols entendre't i jo m'acomodo i parlo en castellà. Però després com que estan a Catalunya penso que és bo que aprenguin el català. Però sense mesures imposades. Eh... perquè genera molt rebuig.

D: perquè tu al principi els parles en castellà, i després?

M: en català. Perquè ella ja et veuen més en català.

D: i no hi ha alumnes que et parlin a tu en castellà?

M: sí! A veure, tots els nouvinguts són llatinoamericans, i parlen en castellà.

D: i tu amb què els parles?

M: jo en castellà, però si estem a l'aula i hi ha un pupurri en català o en castellà... sempre prioritant per l'enteniment, no, no ho veig per per... que és riquesa? Perfecte Que és saber? Molt bé. Però sense perdre el respecte per l'afectivitat de cadascú i de la facilitat o les dificultats per...

D: però... o sigui a Catalunya la major part de gent és bilingüe. Tu creus que és una falta de respecte parlar-li a algú amb castellà o català quan la seva llengua és l'altra? Si t'entén?

M: bé... m... a veure, si hi ha comunicació... bé... Si hi ha aquest pacte implícit que cadascú parla el que li és més còmode, tu em pots seguir parlant amb català i et respectaré. Però si jo em sento més còmode parlant en castellà, tu també em respectaràs a mi.

D: perquè per exemple, a tu t'és més còmode parlar en castellà, i jo et parlo en català...

M: sí... sí... però... a veure...

D: i jo, per poder, per capacitat podria parlar en castellà.

M: sí, és el que et deia, quan coneixes una persona, segons com s'hagi començat la comunicació, doncs segueixes amb aquesta llengua. Ara si... volgués donar-te matisos i... doncs et parlaria en castellà, a vegades ho faig. I... a veure... forma part de sintonies. Si jo sé que a tu t'agrada el català, per què jo t'he de tocar els nassos i parlar-te en castellà? M'entens?

D: però pressuposes que si parles una altra llengua que no sigui la meva, no m'agradarà o serà per tocar-te...

M: clar que sí, clar que sí!

D: però a tu no et passa això?

M: però jo ja et conec i et tinc associat al català. Però jo podria prendre una posició *qué narices este es un catalanujo y a hora voy a...* però jo vull estar en sintonia amb tu i i... et parlo el català perquè hi hagi més bona comunicació. Que ho puc fer? Doncs ho faig, no m'ho qüestiono.

D: tot i així, has comentat, fa un moment que si hi ha un pacte implícit, no? Que si tothom se sent més còmode...

M: clar, és que tu em respectaràs si en algun moment donat... t'ho expresso en castellà i jo et respectaré que t'agradi molt el català i jo... jo vull guanyar-te... mentalment ja, ja... m'entens?

D: i què en penses de la gent que mai canvia d'idioma?

M: que són uns radicals i que volen fer demostracions de... no sé, eh? I que ... per sobre de tot és que ens comuniquem amb la llengua que sigui.

D: però i si tothom s'entén? O sigui, jo parlaré sempre català a no ser que no m'entenguin. Aleshores parlaré la llengua que calgui.

M: sí... a veure, a mi em va marcar una mica un profe de la universitat de psicologia, que el primer dia de curs va dir que ell feia les classes de català. I va preguntar quanta gent hi ha aquí que no entén el català. A veure, vostè, tal, quants anys fa que està a Catalunya? Doncs vostè amb tants anys ja ha de saber el català. Bueno... por sus narices aquí ho faré en català. També era la transició, quan s'estava implantant més el català als centres educatius, ah...

D: seguint la norma de parlar amb l'idioma que parla l'altre, podria haver-hi la situació que una persona catalanoparlant només parlés castellà, o a l'inrevés. Tot i així, tu mantindries aquesta dinàmica?

M: o sigui...sí, parlaria tot el dia en català. Sí sí sí sí.

D: i al revés també...

M: sí, sí.

D: i no creus que pel català... es pugui fer aquest esforç per no parlar la llengua de l'altre, sinó continuar en català, en un moment en què el català...

M: a veure, jo crec que es guanya més buscant naturalitat, eh? O sigui que l'objectiu és que no es perdi i donar un missatge de no podem perdre la nostra llengua, tal? Que la impositiva. Potser perquè joestic a congressos "acompanyante" i veus que ens trobem tres o quatre catalans, entre nosaltres també parlem en català. Que ens trobem un grup que no parla català, doncs canviem al castellà. I aleshores, no no, que cada vegada l'entendem més... i et donen el consentiment que tu puguis parlar amb l'altra persona amb català, però seguir amb ells en castellà. Això ho trobo perfecte.

D: tu creus que el català està en perill?

M: no, no. Potser és ignorància, però no.

D: què et fa pensar que sí o que no?

M: perquè... per què? Perquè penso que avui per avui no existeix la prohibició de.... i és el que tenim que mirar, que ens respectin... Per tant la gent parlarà amb el que li surti del cor! I ja està... els sentiments... no...

D: creus que les llengües estan polititzades?

M: a vegades sí.

D: creus que parlar una llengua diu de la persona?

M: sí, clar que sí. Diu de la seva cultura, del seu entorn, sí. Hi ha molta càrrega.

D: i creus que el polítics s'hi haurien de ficar més o menys...

M: menys.

D: i estàs a favor que es destinin diners públics per defensar el català?

M: sí, amb seny. Sense perdre l'objectivitat de donar els recursos pertinents... no per la seva... de de... no que no podem parlar... sense... o sigui... postres afins a la llengua d'intentar recolzar el català? Molt bé. En quan es normatitza s'exigeix i això ja genera... amb uns marges de llibertat per la persona.

D: tu què et sents, a nivell identitari?

M: catalana, molt catalana i jo... quan surto... primer poso Catalunya, Barcelona, després poso Espanya. Val? Però... però perquè ha anat creixent aquest sentiment, però no des de la prohibició o la imposició, sinó com a madures de persona, de coneixement, no?

D: què creus que fa que una persona se senti catalana o espanyola?

M: bueno, els sentiments cap a Catalunya siguin positius, que s'ho sentin seus, com a part d'ell.

D: i pots entendre que una persona digui: “si no parles català tu no pots ser català”.

M: no, no! Jo torno a dir que és una postura radical! Perquè pot tenir... hem de partir de la base que les persones tenen o no tenen facilitat. Eh? Doncs ostres! Si té dificultat per parlar una llengua? ...

D: i si és una persona que li han ensenyat català des de l'escola i el sap perfectament, però que diu que ella no vol parlar català de cap de les maneres?

M: bueno, evidentment podem posar com una sèrie de... de capes i i ... marcar els que estan més a prop de sentir-se molt molt catalans i els que no parlen però si que el saben i aixins...i sí que no se senten tan identificats.

D: o sigui, crues que hi pot haver graus de catalanitat?

M: sí.

D: i creus que la llengua que un parla pot influir en la percepció que els altres tenen de la teva identitat?

M: sí, i tant que sí.

D: creus que és determinant? O sigui si parles català els altres pensen que ets català i si parles castellà que ets castellà?

M. no... no perquè a vegades “se te nota que eres catalana” quan parles castellà.

1.1.3 Transcripció de l'entrevista a JE

EDAT: 27 anys.

PROFESSIÓ: professor de ganxet.

RESIDÈNCIA: Barcelona.

ESTUDIS: Polítics.

D: em podries explicar el teu recorregut lingüístic?

J: què vols dir?

D: quines llengües parles?

J: conec el català i el castellà molt bé i l'anglès una mica.

D: normalment quines llengües fas servir?

J: majoritàriament el català, després el castellà i a vegades l'anglès.

D: de petit, quina llengua parlaves a casa?

J: el català.

D: sempre?

J: sí.

D: i els teus pares?

J: també català. Excepte la meva mare que quan s'enfada parla castellà.

D: i ara a casa teva?

J: el català. Però a vegades, quan vénen visites que parlen castellà parlo català, però només a vegades.

D: si tens fills, amb quina llengua els parlaràs?

J: català.

D: i als teus germans, amb quina llengua us parleu?

J: català.

D: creus que ara parles més o menys català que abans, quan estaves a l'escola o vivies amb els teus pares?

J: parlo el mateix català, però faig servir més el castellà. Sobretot quan ve gent estrangera.

D: per estrangera vols dir...

J: gent de dins de l'Estat Espanyol i de fora.

D: penses que els llocs on has viscut ha pogut influir-hi?

J: sí. Quan vivia a Manresa parlava més català i a Barcelona més castellà, perquè aquí la gent parla més castellà o els hi és més fàcil passar-se al castellà.

D: tu recordes alguna situació curiosa o incòmoda per haver usat el català o el castellà?

J: sí, vàries. Per exemple, estar a una assemblea amb molta gent i que salta una persona dient que es parli en castellà perquè no l'entén. En un lloc aquí a Catalunya on tothom parlava català menys una persona que demanava que no els entenia i que parlessin en castellà.

D: i què va passar?

J: doncs que es va mig enfadar i es va dir que tots els que no entenguessin el català, que només era una persona, doncs s'agrupessin i alguna persona els ho traduiria.

D: i va sortir un voluntari?

J: sí.

D: i aquesta persona es va enfadar?

J: no... però va semblar... inicialment jo estava parlant en català i aquesta persona va dir si podia parlar castellà i jo vaig dir que no, que jo parlava en català. Aleshores va semblar com si el dolent fos jo, el que violentava, quan potser era el contrari perquè una persona que no entén el català i 70 persones que sí...

D: i què va passar?

J: aquesta persona va dir que era una falta de respecte... o sigui, que la manera de pensar era la de comunicar-se i que si tothom entén una mateixa llengua, per què no utilitzar aquesta. Aquesta visió que obvia la riquesa de les llengües i que fa que ens homogeneïtzem quan es pot traduir.

D: i com va sortir la idea que algú traduís.

J: no sé, algú ho va dir...

D: i no hi va haver ningú que et digués res?

J: no... jo crec que ja la gent s'ho pren en broma fins i tot, ja està el que defensa el català, *el independentista...*

D: i de totes les persones que es trobaven a l'assemblea, no n'hi va haver cap que et digués, "home, parla en castellà, que així t'entendrà!"

J: no... és que era un ambient molt... molt llibertari, doncs la gent deia que cadascú parli com vulgui i si algú no ho entén que s'espavili perquè ho entengui i li ho tradueixin.

D: i això t'ha passat altres cops?

J: sí, molts cops. El que passa és que la gent ja passa de parlar en català i només ho fan un o dos, que són els rebels.

D: i tu ets dels rebels?

J: jo... intento parlar en català sempre, però me n'adono que en certs ambients a vegades em passo al castellà.

D: pots intentar explicar com són aquests ambients?

J: doncs ambients on tothom està parlant en castellà i tu parles en català, però a vegades ho fas en castellà, potser per una voluntat de voler pertànyer al grup i no quedar-se exclòs.

D: i és gent d'aquí Catalunya?

J: de tot. Sol ser perquè poca gent ve de fora i la seva llengua vehicular és el castellà i la resta es passa al castellà i llavors tu et passes al castellà. És a dir, no és que sigui gent de fora. Però normalment si tots són de Catalunya, és fàcil que tothom parli en català, però només que hi hagi una persona de fora poden passar dues coses: a, que tothom es passi a parlar castellà i que hi hagi algú, com jo, que es mantingui en català i de tant en tant s'hi passi perquè hi caus, o b, pot ser que la gent parli català... però això és poc habitual.

D: i amb gent de Catalunya que siguin castellanoparlants, t'hi trobes?

J: és que em costa identificar aquesta gent, els confonc amb la gent de fora.

D: i no tens cap conegut de Catalunya que parli en castellà?

J: a casa meva, per exemple, la llengua normal és el català i hi ha gent de fora.

D: i de la família? Hi ha gent que parli en castellà.

J: sí.

D: i com t'hi comuniques?

J: doncs en català. Però de la mateixa manera, a vegades deixo anar alguna frase en castellà.

D: o sigui, tu intentes parlar sempre en català, excepte quan se t'escapa alguna cosa en castellà i aleshores tornes al català?

J: sí.

D: i això et fa sentir incòmode?

J: sí. Sí en el sentit que em sento com... com culpable... de ja he caigut una altra vegada i m'he passat al castellà.

D: i et fa sentir incòmode el fet de mantenir-te en català quan els altres et parlen en castellà?

J: normalment no. Però passa una cosa: quan inconscientment em passo al castellà i després torno al català, sí que em sento una mica ridícul, sento que el català sona raro, rotllo pagesot... autoodi...

D: i aquests familiar, amb què et parlen?

J: o sigui, quan em parlen directament em parlen en català, però quan estan en grup ho fan en castellà. És diferent les converses de grup o les converses bilaterals, no? Sí, normalment cara a cara em parlen en català.

D: si tu coneixes alguna persona que parla castellà, tu li parlaràs sempre en català?

J: jo normalment parlo sempre en català.

D: i si saps que vénen de fora i hi ets tu i aquesta persona? Com ho fas?

J: no sé... no sé si tinc una pauta... hi ha moments que recordo que parlo en català i si no m'entenen parlo en castellà o en anglès. Hi ha moment que inconscientment em surt parlar en castellà perquè com que són de fora... i hi ha moment que em surt parlar en anglès directament, quan ells parlen anglès, tot i que li preguntaré si entén el català.

D: i sempre ho has fet així tu de mantenir-te al català i si se t'escapa alguna cosa en castellà tornar al català? Quan eres petit?

J: a vegades passa una mica com en les relacions de poder. Si hi ha una persona que té més poder... no sé com definir-ho...així de... social o de presència... i parla en castellà, em serà més fàcil parlar-li en castellà, ficar-me al seu nivell. I el que també passa és que si hi ha una persona que sempre està parlant en castellà serà més probable que jo li parli en castellà que no pas una persona que a vegades parla castellà i jo li parlo en català i que aleshores es passa al català. Si ella es passa al català, aleshores és més comú que jo li parli en català i no em passi al castellà. En canvi, si sempre sempre, encara que jo li parli en català, ella parla en castellà, serà més fàcil que algun cop li parli en castellà.

D: i tens alguna relació en què tu li parlis en català i aquesta persona et parli a tu en castellà i la conversa sigui en dues llengües?

J: sí, es donen casos... tot i que normalment algú dels dos es passa a l'idioma de l'altre, però sí que hi ha casos.

D: això estan sols?

J: sí, estan sols i en grup. El que passa ara és que quan estem en grup, és molt freqüent que hi ha gent que parla català i gent que ho fa en castellà. El que passa és que quan hi ha una persona que parla castellà, tothom es passa al castellà i fins que no hi hagi algú que parli en català, ningú s'hi passa, però quan algú es passa al català, aleshores la resta també parla en català. És com si hi hagués relacions de força i de poder.

D: però en aquests grups també hi pot haver diferents situacions de poder?

J: jo crec que en tots els grups sempre hi ha relacions de poder. L'edat, estudis, el que parla millor, amb més força... sempre hi ha alguna cosa.

D: però aquesta familiars que tu comentes, et parlen en català quan s'adrecen només a tu. Aleshores també penses que aquí hi ha una relació de poder? Quin tipus de poder creus que es dona?

J: ... jo crec que... no sé... jo crec que a vegades el que té poder es fica a parlar amb tu en català com a una mostra de generositat "li parlaré en català perquè estigui content una mica..." Et trobes algun familiar que et saluda en català, quatre o cinc frases, i després en les converses importants que parlen en castellà.

D: i això com et fa sentir?

J: bueno... no sé... em fa una mica de fàstic! Jejeje és el que hi ha, no?

D: què en penses de les campanyes publicitàries a favor o en contra del català?

J: jo penso que és un parche que no serveix de res, que fa més mal que bé, és contraproductiu... no ho tinc molt clar, primer. Però sí, diria que no es promou el català fent campanyes a favor del català com si fos un producte de consum. Es tracta una relació de forces entre gent, entre estructures i entre organitzacions. És a dir... Estats

Units té molt poder i l'anglès té molt poder. Espanya té més poder en relació a Catalunya perquè està sotmesa, i la llengua és un altre factor de poder com el to de veu, la categoria social, etc. i aleshores sempre estàs en una mena de ... relacions de poder, lluita de poder... i fent campanyes publicitàries... no sé, no crec que se solucionin les relacions de poder, inclús al revés "parla el català" és com dir parla la llengua no sé què... em dóna aquesta sensació.

D: perquè què en penes dels atacs que ha rebut el català darrerament pel tema de la normalització lingüística a l'escola?

J: per una banda es continua pel camí que ja s'estava anant, és a dir, es continua atacant el català per aquesta relació de forces que et deia, i... per altra banda estic content perquè ja era hora que s'explicités aquest atac que ja fa temps que hi és. I si ara diuen això que volen limitar les hores de català, doncs s'explicita i es mostra... sense embuts, l'atac al català. I aleshores pot ser que hi hagi gent que vulgui parlar el català per defensar-lo i això pot revifar el català. Això a curt plaç, a llarg plaç és quan les estructures van en contra una llengua l'acaben liquidant... però també la història del català ha demostrat que s'ha anat mantinguent...

D: tu creus que les llengües estan polititzades?

J: m... no, jo crec que les llengües són llengües i punt. Després el que faci la gent o utilitzi les llengües en política és una altra cosa.

D: i l'ús de les llengües?

J: això sí que és una qüestió política per això que et deia de les relacions de força. Quan parles el català, no només estàs utilitzant el català, sinó que estàs adoptant la llengua minoritària i estàs entrant en el joc de les relacions de poder. I això sí, el fet de parlar el català té un contingut polític i això.

D: tu creus que el català està en perill?

J: jo crec que tota la diversitat de totes les llengües està en perill, i el català també. Però això no vol dir que s'hagi d'extingir... sempre ha estat en perill i el continuem parlant.

Però és una qüestió ja a nivell de globalització està en perill tota la diversitat perquè està en perill tota la diversitat.

D: i creus que s'hauria de fer alguna cosa per preservar o defensar el català o les altres llengües que estan en perill?

J: o sigui... en tant que... el problema del català té a veure en la relació de poder i de força s'ha de fer algo en aquest àmbit de les relacions de poder. Tant a nivell personal com a nivell col·lectiu de grup... el que passa és que passa una altra cosa, jo sempre intento ser una postura dialogant, explicant per què parlo en català, com em sento jo perquè potser una persona que parla en castellà i no sap això de les relacions de força doncs ho desconeix, però arriba un moment que ja cansa...

D: creus que la llengua que una persona parla influeix en la seva identitat?

J: influeix en com pensa...

D: i creus que una persona catalana és una persona que parla català i una castellana és una persona que parla castellà?

J: la llengua és com un pilar central de la identitat catalana, no? Però bueno, també hi ha subcultures i també hi ha catalans que parlen castellà... però això no treu que la llengua deixi de ser un pilar fonamental.

D: perquè tu et sents...

J: català.

D: i no castellà?

J: jo em sento català i no castellà.

D: què creus que defineix la identitat catalana?

J: hi ha varis elements que defineixen la identitat catalana, cap és indispensable, però tots... i la llengua té molt pes. Una persona que parla català té molts números de sentir-se part d'aquesta identitat catalana, però bueno.

D: i tu, una persona que no parli català i no el sàpiga i digui que se sent catalana...

J: que no l'entengui? Uns persona que no parla ni sap català i diu que és catalana és una mica contradictori. Però en aquest cas, jo no sóc ningú per dir què és, però... és com difícil, no? Ho potser empatitza molt amb la cultura i té moltes ganes d'aprendre'l. És com dir que se sent part d'una cosa, un tret de la qual és essencial i no el vol tenir. Vull dir que, per exemple, per ser català no fa falta ballar sardanes. Però el fet d'entendre el català no sé si seria un mínim, un factor que té molt pes.

D: perquè... és igual de català una persona que tingui el català com a primera llengua i una persona que té com a primera llengua la castellana?

J: això cada persona es definirà com se sent. El tema és si coneix la llengua i la utilitza.

D: i si és una persona que tot i conèixer el català no el fa servir mai perquè sempre parla en castellà?

J: és que no sabria definir qui és més català...

D: i què en penses de la gent que sempre s'adapta a la llengua de l'altra?

J: doncs que sap greu, no? Que la gent hagi de renunciar lo que és per un problema de relació de forces o per un problema d'identitat...

D: i això que diuen que cal parlar l'idioma de l'interlocutor per respecte?

J: això és un tema que ens han inculcat i que pel meu aparer és falsa. No té res a veure el respecte amb l'idioma que parles. Què passa, que té més respecte un idioma que un altre o la persona? La pluralitat de les llengües és positiu. Ara si no s'entenen, doncs cal fer un esforç per entendre's.

D: i creus que la llengua que tu parles influeix en la percepció que els altres tenen de la teva identitat?

J: sí... almenys a Barcelona, qui parla català, també sol ser... sol tenir una classe social mitja, mitjana i... i això.

D: i els que parlen castellà?

J: o són de classe baixa o de classe alta. Però això és molt general, eh!

1.1.4 Transcripció de l'entrevista a FE

EDAT: 57 anys.

PROFESSION: metge.

RESIDÈNCIA: Taradell.

ESTUDIS: Medicina de família.

D: podries explicar el teu recorregut lingüístic, és a dir, la llengua que parlaves a casa de petit a l'escola... i ara actualment?

F: de petit parlàvem sempre en català. A l'escola, al pati, als jocs i amb els amics parlàvem sempre en català, però les classes i amb els professors en castellà.

D: i amb els avis i altres familiars?

F: sempre en català.

D: i actualment a casa?

F: sempre català. Amb els fills també i amb la dona en català, tot i que ella a vegades es passa al castellà, ho barreja.

D: creus que ara parles igual català que abans?

F: igual, sempre he parlat més o menys igual.

D: i amb els pacients?

F: en català. Però a vegades si tenen la llengua materna el castellà o ells parlen castellà freqüentment em passo al castellà. Em costa el fet que ells parlin castellà i jo ho faci en català. Encara que ells m'entenguin, però moltes vegades em passo jo al castellà.

D: i per què creus que ho fas?

F: bueno no sé... perquè no ho penso... perquè a vegades si em mantinc al català, a vegades no tenen problema i inclús alguna vegada ells es passen al català i jo segueixo en català. De totes maneres, inicialment jo sempre començo en català, però a vegades em trobo amb persones que no l'entenen.

D: i amb pacients que sí que entenguin el català?

F: per exemple, amb dos companys metges que sí que entenen i saben parlar el català, sempre parlem en castellà. Poques vegades ho fem en català.

D: i hi ha alguna vegada que tu els parles en català?

F: alguna vegada, però normalment és al revés.

D: penses que... perquè ara vius a Taradell, el lloc on has viscut t'ha pogut influir?

F: més que el lloc, la família. Jo vaig viure a Barcelona i allà era més la família.

D: recordes alguna situació curiosa per haver usat el català o el castellà?

F: m... no... a vegades sortir de Catalunya i als llocs fronterers dir-ho en català i els altres no entendre-ho i demanar-me que ho digués en català. I a vegades gent que serveix i aixins que demanaven que ho digués en català encara que estiguéssim a Catalunya perquè no ho entenien

D: i què en penses d'això?

F: bueno... que teòricament hauríem de parlar català sempre. Però com que d'altra banda som bilingües i entens les dues llengües, doncs no tens cap problema en dir-ho en castellà.

D: tu, davant d'una persona que en saps la seva primera llengua, parlaràs sempre la seva llengua? Amb aquests metges...

F: sí... ho intento fer-ho en català, però normalment ho fem en castellà. Inclús a les reunions que ho fem en català, ells quan parlen ho fan en castellà. I després es continua en català o en castellà depèn de qui intervé.

D: i tu en aquestes reunions amb què parles?

F: en català.

D: o sigui que en gran grup parles en català, però quan t'has de dirigir a ells?

F: aleshores ho faig en castellà. Sí. Quan parles directament amb un.

D: i amb algun familiar també et passa això?

F: sí, si que em passa que amb els germans de l'Àfrica que tenen... amb ells a vegades parlem en castellà.

D: amb què t'acostumen a parlar ells?

F: més en castellà, perquè quan es dirigeixen a l'Àfrica ho fan en castellà, però saben el català.

D: i quan es dirigeixen a tu i no hi ha més gent?

F: en català i jo contesto en català, sempre... Però si es dirigeixen en castellà, aleshores jo també ho faig en castellà.

D: i en gran grup tu què parles?

F: més aviat en català, perquè com que tothom l'entén. Però quan ells parlen ho fan més en castellà i a vegades ens posem a parlar en castellà. Sí.

D: davant d'un immigrant, per exemple, amb què et surt parlar?

F: en català. Inicialment sempre català, em surt així, també a la consulta.

D: ho fas conscientment?

F: mmm... sí... bueno... em surt i de vegades penso que sí, que haig de parlar català.

D: penses que hi ha algun factor que t'hagi pogut marcar en la primera llengua?

F: la família, però el que va influir és que no vaig poder aprendre bé el català i tinc un dèficit d'escriptura en català.

D: però l'Àfrica era castellanoparlant?

F: sí, però des del principi va parlar en català, quan ens vam conèixer.

D: en quin entorn us veu conèixer?

F: en un entorn de grups de revisió de vida i sempre parlàvem en català.

D: i a casa d'ells, amb què parlaves?

F: sempre en castellà. Però... a vegades, amb el seu pare, que era de Barcelona, en català. Amb la mare sempre en castellà, l'entenia, però no el parlava mai.

D: i recordes alguna situació incòmoda? Alguna discussió?

F: no... l'únic això, alguna vegada que... quan estic a Catalunya i en algun lloc públic em diuen que no m'entenen, això m'incomoda i m'emprenya. I aleshores tant puc continuar en català com en castellà, però no en faig un problema.

D: però a tu no et molesta haver de passar-te al castellà?

F: sí. Una mica sí. Però a vegades no tant com per fer un conflicte.

D: i amb aquests pacients que entenen el català?

F: no, no perquè és un tema que ja estic acostumat. Lo que sí que passa és que si jo parlés sempre en català no seria un problema per ells. No em demanarien que jo parlés el castellà. I malgrat això... ho més més còmodu ho em surt parlar en castellà. Que alguna vegada, quan ho penso, dic ara parlaré en català i... però haig de fer com un esforç perquè estic acostumat a parlar en castellà amb ells.

D: i per què creus que et surt parlar en castellà quan algú parla en castellà?

F: bueno... doncs perquè ells inicialment s'expressaven en castellà i com que per mi no és cap problema el castellà...

D: però per ells tampoc és cap problema el català, no?

F: sí... però... bueno... inicialment no ho saps i com que sempre parlen en castellà... posteriorment ho saps que saben parlar en català i que amb pacient també en deuen parlar.

D: i què en penses de les campanyes publicitàries a favor del català?

F: em sembla molt bé que es promocióni i suposo d'agafar més consciència d'això... Suposo que si tinguéssim més... si jo hagués fet l'ensenyament en català i el castellà hagués set com una assignatura, em seria més fàcil mantenir-me en català.

D: per què?

F: bueno... perquè malgrat ser el català la meva llengua materna, com que ho vaig estudiar tot en castellà, doncs no m'és un problema. I malgrat l'escriptura... no escric mai en castellà.

D: i què en penses de les opinions que diuen que el castellà està en perill a Catalunya?

F: a no, això gens! Si de cas al revés. I jo penso que... no sé, mentres... sigui oficial el català i les famílies ho parlin. A més el català té molta riquesa, hi ha molts escriptors. I jo no crec que...

D: i la demanda d'equiparar l'escolarització del castellà amb el català?

F: no estic d'acord. Al contrari, jo crec que durant aquest temps ha sigut cooficial, però jo seria partidari que d'oficial només ho fos el català. Tant a l'ensenyament com a nivell oficial. Això del bilingüisme... jo crec que a la llarga només tindria que ser una llengua, perquè ara tots els nanos que fan l'ensenyament en català, doncs hauria de ser tot en català. El castellà ja l'aprenen, tindria que ser com l'anglès.

D: tu què et consideres a nivell identitari?

F: català?

D: creus que la llengua que parles influeix en aquesta percepció?

F: sí. La llengua és molt important.

D: i pots entendre que una persona que sempre parli castellà, se senti catalana?

F: bueno... suposo que sí. No sé... si ell ho diu doncs sí, però no ho entenc massa. Això seria una mica com lo del Barça. Jo no acabo d'entendre que hi hagi gent que viu a Madrid i que sigui del Barça.

D: què creus que fa que una persona sigui o no catalana?

F: que hagin nascut a Catalunya i que parlin el català. Perquè si han nascut aquí, doncs normalment parlaran el català I sobretot que ells s'identifiquin amb el català, perquè hi pot haver gent que no ha nascut aquí d'altres països, que es quedin a viure aquí i agafen com a identitat el català. Però vaja, també dubto que renunciïn a la seva... on han nascut. Sobretot és això; el lloc de naixement i també la llengua.

D: i que treballi i visqui?

F: clar! Jo, per exemple si per feina me n'hagués d'anar a fora, jo seguiria sentint-me català sempre. Això estic segur que més o menys em podria integrar, però no perdria el català. Per això puc entendre que hi hagi gent nascuda a Andalusia i que se segueixin sentint andalusos. Però si han nascut aquí a Catalunya, llavors no, suposo que se sentiran catalans, però gent que ja hagi vingut de gran, llavors no, et pots més o menys integrar, però no canvies.

D: penses que la gent pel fet de parlar català t'etiqueten d'alguna manera?

F: sí, suposo. Però això més igual. Al contrari, que cada vegada més, quan es parlen d'aquestes coses no tinc cap complex de d'avogar per la independència. Estic fart de d'estar... o sigui jo no em sento espanyol, gens! Cada vegada menys. Jo em sento català i europeu, però espanyol no, i això no m'és cap problema de manifestar-ho.

D: i relaciones l'espanyolitat amb el castellà?

F: més que per la llengua seria pels fets econòmics, polítics... no deixar que Catalunya faci els seus passos. No seria tant la llengua. Lo de l'Estatut, etc. Cada vegada ho fan pitjor els polítics espanyols. La seva posició està propiciant que cada vegada hi hagi més gent que vol la independència.

D: creus que les llengües estan polititzades?

F: sí... s'utilitzen moltes vegades.

D: creus que és bo?

F: dolentíssim. Segur que del centre fan política de la llengua. Perquè això que es digui que el castellà està en perill a Catalunya no és cert i es vol fer mal, desinformar, etc.

D: què pensaries si algun nét teu et parles en castellà a tu?

F: home, jo li parlaria en català perquè m'agradaria que parlés en català. Però dubto que no sabés el català, podria parlar en castellà, però també parlaria en català i m'entendria.

1.1.5 Transcripció de l'entrevista a NE

EDAT: 32 anys.

PROFESSIÓ: professor de música.

RESIDÈNCIA: Barcelona.

ESTUDIS: estudis superiors de música.

D: on has viscut i on vius?

N: vaig viure a Manresa durant tota la vida fins als 19 que vaig anar a Barcelona quatre anys, llavors vaig anar a Amsterdam cinc anys i llavors vaig tornar a Barcelona.

D: parles gaires llengües?

N: català, castellà, anglès, una mica d'italià i molt poquet d'holandès.

D: podries explicar una mica el teu recorregut lingüístic? És a dir, la llengua que parlaves a casa de petit, ara...

N: doncs a casa sempre català. L'Àfrica a vegades ens parla català. I a l'escola català, excepte amb alguns andalusos amb qui parlàvem en castellà. A l'institut el 90 en català.

D: i a Barcelona?

N: a Barcelona és on vaig trobar més canvis perquè vaig conèixer gent de tot Espanya i allà parlava castellà.

D: penses que ara parles més castellà que abans?

N: ... no... perquè amb alguna gent he parlat i parlo castellà i amb alguna gent en català, depenent de si eren d'aquí o de fora.

D: penses que els llocs on has pogut viure hi ha pogut influir?

N: viure a Barcelona ha influenciat perquè a l'estar rodejat de persones que vénen de fora per estudiar Jaz, doncs no els hi calia aprendre'l.

D: perquè tu, davant d'una persona que no coneixes, què parles?

N: jo sempre entro en català, o això penso...

D: sempre?

N: pot ser que alguna vegada no.

D: i si et contesten en castellà?

N: a Barcelona a vegades canvio directament i a vegades... per exemple a les administracions jo sempre parlo en català.

D: també si et contesten en castellà?

N: depèn del que m'interessi. Si m'interessa canvio ràpid a la llengua de l'altre. Clar.

D: i si... quan tu parles en català a tu et parlen en castellà fora de l'administració...

N: aquí hi ha vegades que continuo en català i a vegades que en castellà. Depèn de si estic conscient. Si no estic conscient canvio al castellà, però si jo estic pendent que vull parlar en català, doncs em mantinc.

D: i de què depèn?

N: ...no ho sabria dir... perquè hi ha vegades que penso... no...

D: creus que hi ha algun factor que et pugui influir?

N: jo crec que si busques conèixer una persona i entendre-t'hi, busques les similituds més que les diferències. Però com que... et vols comunicar... I si veig que l'altre té accent italià, doncs li diré alguna cosa amb italià. Per buscar coses en comú.

D: si són aquí a Catalunya, però són de fora i estan de pas, tu els parles en?

N: en castellà... Tot i que depèn del que ells parlin.

D: i gent d'aquí que saps que saben el català però que parlen en castellà?

N: depèn... depèn de com els hagi conegut. Per exemple, a l'escola on treballo n'hi ha dos que són de fora i que estan aprenent el català i jo els hi parlo en castellà. I quan penso que el volen aprendre, els hi parlo en català. I ells, ara ja parlen en català als alumnes.

D: tu ets conscient que potser ells volen que els parlis en català?

N: no, i si volen aprendre'l i m'ho diuen, els parlaré en català.

D: recordes alguna situació curiosa per haver usat el català o el castellà?

N: sí bueno... de dir-me algú que no entén una paraula quan l'arrel és molt propera. O... moltes vegades... el... jo ho he vist això, eh, jo he vist que tu preguntes en català correcte i ràpid, i alguna persona que no entén gaire i diu: ¿cómo? Però no perquè no entenguin el català, sinó perquè ho he dit molt ràpid i llavors ja canvio al castellà.

D: i alguna vegada que... que t'han dit si els pots parlar en castellà?

N: ... no... fa anys que no em passa que em demanin que parli en català.

D: i amb els músics, per exemple, amb què parles?

N: la majoria són catalans i per exemple n'hi ha un de Costa d'Ivori que parla català. I a un li parlo en català i a un altre en anglès perquè ell també el parla. Per costum, per com vaig començar a parlar amb ell, perquè em feia gràcia dir-li coses en anglès.

D: i et passa algun cop que sigueu tres persones i tu li parlis en un idioma a una de les dues i l'altre li parli a aquesta amb un idioma diferent que el que tu uses?

N: sí. Som tres catalans i la nòvia d'un que és andalusa i que entén el català, li parlem en castellà, però entre nosaltres sempre en català. Però podem tenir una conversa en català tots quatre i quan li parlem ho fem en castellà.

D: i per què li parles en castellà?

N: bueno... per costum... de parlar amb el que parlen els altres. Si parlen anglès, doncs anglès i si és italià, doncs li diré alguna cosa en italià.

D: creus que hi pot haver alguna experiència, persona que et faci parlar l'idioma de l'altra?

N: no, jo crec que és natural canviar a l'idioma de l'altre. I això jo ho he vist fora de Catalunya amb altres idiomes.

D: i els altres també canvien?

N: per exemple a Holanda, l'anglès era el dominant i l'holandès...

D: i aquí quin és l'idioma dominant?

N: el castellà, tot i que depèn de la gent que hi hagi. He estat en bodes en què tothom parla català.

D: tu dius que és natural que els catalanoparlants parlem en castellà als castellanoparlants? I no és natural al revés?

N: sí, si entenen el català sí! Per exemple, amb la meva exnòvia a vegades ens parlem en català, a vegades en castellà, a vegades en anglès...

D: i coneixes alguna persona castellanoparlant aquí a Catalunya que et parli en català?

N: sí. Al bar on anem. El seu xicot és gitano i ella ens parla en català a nosaltres.

D: i no tens cap criteri per usar una llengua o una altra?

N: sí... tot varia. Depèn, si entres a un lloc i t'interessa algo, doncs parlaràs amb l'accent de la gent.

D: tu composes oi?

N: sí.

D: i amb què composes?

N: amb català, castellà i anglès.

D: i creus que l'idioma amb què composes canvia el resultat?

N: mmm... no... bueno... hi ha músiques que no s'han escoltat en català, com el swing de Nova Orleans, que sona raro en català.

D: i tu et sents diferent cantant una cançó en català, castellà o anglès?

N: sí... perquè les vocals fa que la rítmica, la cadència variï, i l'accent sobretot.

D: i t'expresses igual?

N: sí, el resultat és el mateix. L'idioma crea una rítmica, però lo que diu és el mateix.

D: et plantejo una situació hipotètica; una persona que no entén massa català i una altra que sempre li parla en català i quan no entén alguna cosa, li ho tradueix al castellà. Què et sembla?

N: jo entenc totes les situacions, i pot passar, però no sol passar. Perquè si et vols comunicar amb algú i aquest ha de fer un sobreesforç... a no ser que ell t'ho demani...

D: què en penses de les campanyes publicitàries a favor del català?

N: no sé... en tot això de la llengua hi ha una problemàtica antiga, no? Des de petits ja t'hi trobes en problemes.

D: quin tipus de problemes?

N: de petits... de generació de la història que hem viscut aquests anys.

D: i creus que també n'hi podria haver a favor del castellà?

N: no.

D: per què?

N: perquè és la segona llengua mundial i no té sentit que es promogui a una zona on ha sigut l'invasor!, no? I no necessita cap tipus de suport.

D: creus que el català està en perill?

N: sí, però també altres llengües i els boscos i...

D: i creus que s'hauria de fer alguna cosa?

N: jo crec que això de protegir el català ja està bé i obligar a la gent que la prengui és l'única manera. A Holanda fan el mateix.

D: a Girona, uns immigrants van demanar que el curs que se'ls impartia fos en castellà, perquè ningú els parlava en català. Què en penses?

N: bueno... la culpa no és de uns, sinó de tots. Ells també ho poden demanar que els parlin en català, no? També ells han de saber que la gent està acostumada a canviar d'idioma perquè va està prohibit.

D: tu creus que la gent es passa al castellà perquè va estar prohibit?

N: home, si no no hi hauria tants problemes amb el castellà. Igual com amb l'irlandès o l'escocès, si no s'hagués prohibit, fer la guerra com s'ha fet durant tants anys... no? I la generació dels meus pares no el van poder aprendre bé perquè hi havia una dictadura i ho van fer amb el Cavall Fort.

D: tu creus que això ha pogut condicionar que ara quan la gent veu que algú parla castellà, també s'hi passen?

N: sí pel simple fet que hi ha hagut una problemàtica i es viu. Si te'n vas a les balears i et poses a parlar amb algú de Leon has d'evitar de parlar del tema de la llengua, perquè si no et discuteixes. Ho has d'evitar sigui com sigui.

D: tu creus que hi ha un conflicte?

N: absolut! Sí sí, hi ha un conflicte. Jo crec que la transició no s'ha fet, no s'ha jutjat...

D: creus que les llengües estan polititzades?

N: sí, totes.

D: penses que la llengua és una arma electoral?

N: sí.

D: i creus que s'hauria de fer alguna cosa?

N: sí... però jo crec que és una cadena i caldria canviar el sistema, perquè la llengua és una part d'aquesta cadena que forma el sistema de de... de funcionar un país i una societat. I si ens hem de plantejar de canviar una manera de protegir una llengua quan el sistema està mal fet...Caldria canviar tot el sistema.

D: a nivell identitari, què et consideres?

N: català. I a fora... sóc català i espanyol.

D: crues que et sents català perquè parles català?

N: sí. I trobo molta gent que em diu que se senten menys catalans que jo perquè jo el parlo millor. Com si dubtessin d'ells mateixos perquè parlen diferent, per l'accent sobretot. Quan l'accent no és el del central, se senten inferiors.

D: tu creus que una persona és catalana perquè...

N: se sent catalana i parla català, el que passa és que els sentiments tenen moltes cares i pots ser del Barça i no sentir-te ni català ni Catalunya ni...

D: pots entendre que una persona que no parli mai català es senti catalana?

N: sí.

D: i si no el sap?

N: depèn... de si està fora de Catalunya...

1.2 Taula amb la informació extreta de les entrevistes

1.2.1 Entrevista a GV:

TEMES	INFORMACIÓ
Consciència en la llengua emprada en situacions concretes	És conscient de la llengua que usa en cada situació comunicativa i dels canvis de codi que realitza en una conversa (grupal o per parelles). La percepció que EV té del seu ús lingüístic ve marcat perquè darrerament intenta emprar més la llengua catalana i això fa que “s’hi hagi d’esforçar”.
Norma lingüística	<p>Parla amb la llengua que utilitza l’interlocutor en tots els casos. Quan la llengua d’aquest és desconeguda, però l’interlocutor té un nexa amb una persona coneguda, la llengua utilitzada és la mateixa que l’emprada amb el conegut. Si ni l’interlocutor ni la seva llengua són conegudes, no explicita una tendència regular: si creu que viuen a Catalunya pot emprar el català; a Barcelona té més tendència a usar el castellà que no pas a Manresa; amb els nens tendeix a emprar més el català.</p> <p>“Possiblement l’estatus social em faci... o sigui, socialment, l’aspecte que... és una mica classista... Però sí, possiblement el pensar que pertanyen a una classe social o a una altra em faci canviar l’idioma. Si és una classe social baixa és possible que m’hi dirigeixi en castellà. I si és una classe social alta, les dues. (...) A Barcelona, potser una classe social alta, segons com, potser també parli en castellà.”</p> <p>L’idioma amb què hagi conegut una persona mai canviarà en la relació amb aquesta, fins a l’extrem de tenir una amistat catalanoparlant amb qui parlen castellà perquè el nexa de coneixença va ser una tercera persona amb qui parlaven castellà.</p>

	<p>“Jo sóc de... quan parlo amb una persona amb un idioma, després no puc canviar.”</p>
	<p>“(...) a la feina (...) m’he trobat amb la situació de parlar amb la llengua que no tocava. Que no tocava entre cometes, vull dir que... ells després m’han contestat amb una altra.”</p> <p>“penso que ha estat sempre perquè a mi m’ho han transmès com una mostra d’educació. Si jo puc parlar les dues llengües igual, doncs no em costa res canviar-ho. No és res més que això, educació.”</p> <p>“Estic d’acord quan la gent diu que si no els parles català, no l’aprendran i suposo que aquesta seria la solució. Però a mi em costa (...) perquè el castellà el tinc molt integrat i si el que vull és comunicar-me, parlar en castellà no és cap esforç. I a l’inrevés, tampoc seria cap esforç. Només li parlaria en català i si aquesta persona m’ho demanés. Aleshores m’hi esforçaria.”</p>
<p>Conflicte lingüístic</p>	<p>En un grup catalanoparlant, aquest cal que parli a la castellanoparlant (sempre que no entengui el català) en castellà, tot i que entre el grup es pot parlar català.</p> <p>Quan se li pregunta què en pensa de la traducció simultània contesta “penso que és massa cansat perquè es pugui mantenir. Puntualment pot anar bé, però no es pot fer servir sempre. Almenys per mi...”</p> <p>Considera que les llengües cal que siguin defensades per defecte perquè “hi ha gent que està en contra de la llengua i és algo que ningú s’hi hauria de ficar perquè la llengua d’un lloc és la llengua d’un lloc, no correspon a cap partit polític, és pròpia del poble, dels habitants. I no hauria d’estar polititzada. Però donat que actualment, des d’Espanya es fan atacs contra Catalunya i la llengua, doncs s’ha polititzat.”</p>

<p>Relació entre l'ús lingüístic i la percepció identitària</p>	<p>Tot i que d'origen és castellanoparlant, es considera bilingüe. “No em podria considerar catalanoparlant perquè amb els pares i germans parlo en castellà. I llavors seria renegar d'una cosa que no és real.”</p> <p>Independència de la llengua es considera catalana.</p> <p>“si pel fet de parlar castellà em diguessin que jo no sóc catalana, doncs em fotria perquè jo sóc d'aquí, he nascut aquí i estimo la terra on visc i la llengua també.”</p> <p>Sobre el grau de catalanitat: “tot i que racionalment no hauria de ser així, penso que sí que hi ha graus. Jo dec ser de segona línia perquè no parlo només català.”</p>
--	--

1.2.2 Entrevista a MB:

TEMES	INFORMACIÓ
Consciència en la llengua emprada en situacions concretes	És conscient de la llengua que usa en totes les interaccions i de la llengua que li parlen.
Norma lingüística	<p>Davant d'una persona de qui no en sap la llengua; "intento posar en marxa mecanismes de molta intuïció."</p> <p>En la resta de situacions, sempre usa la llengua de l'interlocutor: "és automàtic."</p> <p>"el que sap més, té la obligació d'intentar posar-se al nivell de l'altre."</p> <p>"la meva posició és acomodar-me al que veig que té més dificultats. Potser més per empatia, perquè tu quan sents que estàs fora de joc amb alguna llengua... un SOS s'agraeix."</p> <p>"si és una situació de molta igualtat que estem tots... jo parlaré amb la que em resulta més còmode, i avui per avui és el castellà perquè tinc més vocabulari."</p>
Dinàmiques / Llengua i educació	<p>La llengua materna que va rebre de petita va ser la castellana. No obstant això, dels deu germans, vuit han adoptat el català com a primera llengua amb els seus fills i marits. Entre els germans, en privat es parlen castellà, però hi ha dues germanes que quan són a la feina o en determinats sectors, li parlen en català. Aleshores, la MB contesta en català. (pàg.1) Aquest canvi per part de les seves germanes i el que ella fa no la incomoda, tot i que en un principi no ho acabava d'entendre.</p> <p>Pel que fa a la llengua amb què parla als néts; "respecto la llengua amb què els pares els parlen."</p> <p>Amb el marit es parlen castellà, però si hi ha una tercera persona que parla català, ells se li adrecen en aquesta llengua, tot i</p>

	<p>que entre els dos, sempre mantenen el castellà.</p> <p>La seva visió sobre les llengües és totalment funcional; “veig... la llengua com una eina de comunicació amb ... però facilitadora amb l'altra persona. No demostrativa i impositiva, no.”</p> <p>A la feina treballa en un departament en què els tres components són castellanoparlants. Amb una de les tres es parlen català, mentre la resta d'interaccions són en castellà. En aquest cas, quan se li pregunta si és per facilitar-li la comunicació contesta: “és perquè ja has assimilat persona amb llengua.”</p> <p>Si una persona li demanés que li parlés una llengua diferent a la que usa el subjecte, li costaria canviar de llengua i divergir.</p> <p>A l'institut, davant d'un alumne nouvingut s'hi comunica; “amb signes o amb el que faci falta, vols entendre't i jo m'acomodo i parlo en castellà. Però després com que estan a Catalunya penso que és bo que aprenguin el català. Però sense mesures imposades. Eh... perquè genera molt rebuig.” Però quan li pregunta amb quina llengua li parlen els alumnes i contesta que en castellà, li qüestiono amb quina llengua els parla aleshores, més avançat el curs; “jo en castellà, però si estem a l'aula i hi ha un pupurri en català o en castellà... sempre prioritzant per l'enteniment, no, no ho veig per per... que és riquesa? Perfecte Que és saber? Molt bé. Però sense perdre el respecte per l'afectivitat de cadascú i de la facilitat o les dificultats per...”</p> <p>Davant la pregunta de si considera una falta de respecte contestar en una llengua diferent a la que emprava l'interlocutor quan aquest coneix totes dues llengües, català i castellà, contesta; “é... m... a veure, si hi ha comunicació... bé... Si hi ha aquest pacte implícit que cadascú parla el que li</p>
--	---

	<p>és més còmode, tu em pots seguir parlant amb català i et respectaré. Però si jo em sento més còmode parlant en castellà, tu també em respectaràs a mi. (...) tu em respectaràs si en algun moment donat... t'ho expresso en castellà i jo et respectaré que t'agradi molt el català i jo... jo vull guanyar-te... mentalment ja, ja... m'entens?"</p> <p>Quan li comento que jo, sabent que ella se sent més còmode parlant en castellà, sempre li he parlat en català, em contesta: "quan coneixes una persona, segons com s'hagi començat la comunicació, doncs segueixes amb aquesta llengua." I afegeix: "Si jo sé que a tu t'agrada el català, per què jo t'he de tocar els nassos i parlar-te en castellà?"</p> <p>Quan li pregunto que ella pressuposa que si algú divergeix lingüísticament amb el seu interlocutor no ha de ser necessàriament per a molestar-lo, em contesta: "clar que sí, clar que sí! (...) però jo vull estar en sintonia amb tu i i i... et parlo el català perquè hi hagi més bona comunicació. Que ho puc fer? Doncs ho faig, no m'ho qüestiono."</p>
<p>Relacions de poder</p>	<p>Quan les seves filles eren petites i algun cop havia intentat parlar-los en català, la seva resposta era: "<i>mamá, habla de verdad, no hagas tonterías</i>".</p> <p>"el que sap més, té la obligació d'intentar posar-se al nivell de l'altre."</p>
<p>Conflicte lingüístic</p>	<p>Sobre la gent que no divergeix lingüísticament n'opina: "que són uns radicals i que volen fer demostracions de... no sé."</p> <p>Quan li comento que, com ella ha dit, l'important és entendre's i que si l'interlocutor m'entén, jo parlaré en català</p>

	<p>i si no m'entén amb la llengua que calgui, ella explica com la va marcar un professor de la universitat que no va excusar els alumnes que no entenien el català, però que ja feia anys que vivien a Catalunya.</p> <p>La MB considera que el català no està en perill, i que a través de la “via impositiva” no s’aconseguirà que la gent el parli més i que “es guanya més buscant naturalitat.”</p> <p>Explica que en diferents congressos en què acompanyava el seu marit, quan es troba un grup de catalans parlen en català, i quan arriba alguna persona que no l’entén es passen al castellà. Continua explicant que cada vegada més, aquestes persones entenen més el català i “et donen el consentiment que tu puguis parlar amb l’altra persona amb català.”</p> <p>Quan li pregunto què li fa pensar que no em contesta: “Perquè penso que avui per avui no existeix la prohibició de.... i és el que tenim que mirar, que ens respectin... Per tant la agent parlarà amb el que li surti del cor! I ja està... els sentiments... no...”</p> <p>Quan li pregunto si està d’acord amb què es destinin diners públics per defensar la llengua catalana em contesta: “sí, amb seny. (...) En quan es normatitza s’exigeix i això ja genera... amb uns marges de llibertat per la persona.”</p>
<p>Relació entre l’ús lingüístic i la percepció identitària</p>	<p>“catalana, molt catalana (...) ha anat creixent aquest sentiment, però no des de la prohibició o la imposició, sinó com a madures de persona, de coneixement, no?”</p> <p>Quan li pregunto si pot entendre que una persona digui que si no parles català no ets catalana, em contesta: “no, no! Jo torno a dir que és una postura radical!” i afegeix que hi ha capes de catalanitat.</p>

1.2.3 Entrevista a JE:

TEMES	INFORMACIÓ
Consciència en la llengua emprada en situacions concretes	És conscient de la llengua que usa en totes les interaccions i de la llengua que li parlen. Tot i això, reconeix que “en certa ambients” es passa al castellà, per bé que de seguida es canvia al català. Això passa en “ambients on tothom està parlant en castellà i tu parles en català.”
Norma lingüística	Parla a tothom en català. A vegades es passa al castellà, però quan se n’adona, es torna a passar al català.
Dinàmiques / Llengua i educació	<p>“A Barcelona, a la gent li és més fàcil passar-se al castellà”.</p> <p>“quan em parlen directament em parlen en català, però quan estan en grup ho fan en castellà.”</p> <p>(...) “si hi ha una persona que sempre està parlant en castellà serà més probable que jo li parli en castellà que no pas una persona que a vegades parla castellà i jo li parlo en català i que aleshores es passa al català. Si ella es passa al català, aleshores és més comú que jo li parli en català i no em passi al castellà. En canvi, si sempre sempre, encara que jo li parli en català, ella parla en castellà, serà més fàcil que algun cop li parli en castellà.”</p> <p>Quan se li demana si té alguna relació amb qui mantingui converses en dos idiomes respon que “sí, es donen casos... tot i que normalment algú dels dos es passa a l’idioma de l’altre.”</p> <p>De la idea que cal convergir lingüísticament a l’interlocutor per respecte: “això és un tema que ens han inculcat i que pel meu aparer és falsa. No té res a veure el respecte amb l’idioma que</p>

	<p>parles. Què passa, que té més respecte un idioma que un altre o la persona? La pluralitat de les llengües és positiu. Ara si no s'entenen, doncs cal fer un esforç per entendre's."</p>
<p>Relacions de poder</p>	<p>Es passa al castellà en "ambients on tothom està parlant en castellà i tu parles en català, però a vegades ho fas en castellà, potser per una voluntat de voler pertànyer al grup i no quedar-se exclòs."</p> <p>"normalment si tots són de Catalunya, és fàcil que tothom parli en català, però només que hi hagi una persona de fora poden passar dues coses: a, que tothom es passi a parlar castellà i que hi hagi algú, com jo, que es mantingui en català i de tant en tant s'hi passi perquè hi caus, o b, pot ser que la gent parli català... però això és poc habitual."</p> <p>(...) "a vegades passa una mica com en les relacions de poder. Si hi ha una persona que té més poder... no sé com definir-ho...així de... social o de presència... i parla en castellà, em serà més fàcil parlar-li en castellà, ficar-me al seu nivell. I el que també passa és que si hi ha una persona que sempre està parlant en castellà serà més probable que jo li parli en castellà que no pas una persona que a vegades parla castellà i jo li parlo en català i que aleshores es passa al català. Si ella es passa al català, aleshores és més comú que jo li parli en català i no em passi al castellà. En canvi, si sempre sempre, encara que jo li parli en català, ella parla en castellà, serà més fàcil que algun cop li parli en castellà."</p> <p>(...) "quan hi ha una persona que parla castellà, tothom es passa al castellà i fins que no hi hagi algú que parli en català, ningú s'hi passa, però quan algú es passa al català, aleshores la resta també parla en català. És com si hi hagués relacions de força i de poder. (...) jo crec que en tots els grups sempre hi ha relacions de poder."</p>

	<p>L'edat, estudis, el que parla millor, amb més força... sempre hi ha alguna cosa.”</p> <p>(...) “jo crec que a vegades el que té poder es fica a parlar amb tu en català com a una mostra de generositat “li parlaré en català perquè estigui content una mica...” Et trobes algun familiar que et saluda en català, quatre o cinc frases, i després en les converses importants parlen en castellà.”</p> <p>Pel que fa a les campanyes publicitàries a favor del català: “jo penso que és un parche que no serveix de res, que fa més mal que bé, és contraproduent... no ho tinc molt clar, primer. Però sí, diria que no es promou el català fent campanyes a favor del català com si fos un producte de consum. Es tracta una relació de forces entre gent, entre estructures i entre organitzacions. És a dir... Estats Units té molt poder i l'anglès té molt poder. Espanya té més poder en relació a Catalunya perquè està sotmesa, i la llengua és un altre factor de poder com el to de veu, la categoria social, etc. i aleshores sempre estàs en una mena de ... relacions de poder, lluita de poder... i fent campanyes publicitàries... no sé, no crec que se solucionin les relacions de poder, inclús al revés “parla el català” és com dir parla la llengua no sé què... em dóna aquesta sensació.”</p> <p>Quan se li demana què en pensa de la convergència lingüística al castellà respon: “doncs que sap greu, no? Que la gent hagi de renunciar lo que és per un problema de relació de forces o per un problema d'identitat... “</p>
<p>Conflicte lingüístic</p>	<p>En una assemblea on tothom parlava català una persona castellanoparlant va demanar que es parlés en castellà. La solució va ser la traducció, tot i que ell es va sentir com al “dolent”, ja que ell va argumentar que volia seguir parlant en</p>

	<p>català.</p> <p>“Aquesta persona va dir que era una falta de respecte... o sigui, que la manera de pensar era la de comunicar-se i que si tothom entén una mateixa llengua, per què no utilitzar aquesta. Aquesta visió que obvia la riquesa de les llengües i que fa que ens homogeneïtzem quan es pot traduir.”</p> <p>(...) “era un ambient molt... molt llibertari, doncs la gent deia que cadascú parli com vulgui i si algú no ho entén que s’espavili perquè ho entengui i li ho tradueixin”.</p> <p>(...) “la gent ja passa de parlar en català i només ho fan un o dos, que són els rebels.”</p> <p>(...) “em sento com... com culpable... de ja he caigut una altra vegada i m’he passat al castellà. (...) quan inconscientment em passo al castellà i després torno al català, sí que em sento una mica ridícul, sento que el català sona raro, rotllo pagesot... autoodi...”</p> <p>Davant la pregunta si creu que el català està en perill, contesta: “jo crec que tota la diversitat de totes les llengües està en perill, i el català també. Però això no vol dir que s’hagi d’extingir... sempre ha estat en perill i el continuem parlant. Però és una qüestió ja a nivell de globalització està en perill tota la diversitat perquè està en perill tota la diversitat.”</p> <p>(...) “És a dir... Estats Units té molt poder i l’anglès té molt poder. Espanya té més poder en relació a Catalunya perquè està sotmesa, i la llengua és un altre factor de poder com el to de veu, la categoria social, etc. i aleshores sempre estàs en una mena de ... relacions de poder, lluita de poder...”</p> <p>(...) es continua atacant el català per aquesta relació de forces que et deia, i... per altra banda estic content perquè ja era hora que s’explicités aquest atac que ja fa</p>
--	--

	<p>temps que hi és. I si ara diuen això que volen limitar les hores de català, doncs s'explicita i es mostra... sense embuts, l'atac al català. (...) a llarg plaç quan les estructures van en contra una llengua l'acaben liquidant... (...)”</p> <p>(...) “jo sempre intento ser una postura dialogant, explicant per què parlo en català, com em sento jo perquè potser una persona que parla en castellà i no sap això de les relacions de força doncs ho desconeix, però arriba un moment que ja cansa...”</p>
<p>Relació entre l'ús lingüístic i la percepció identitària</p>	<p>(...) “almenys a Barcelona, qui parla català, també sol ser... sol tenir una classe social mitja, mitjana i... i això.” I els que parlen castellà “o són de classe baixa o de classe alta.”</p>

1.2.4 Entrevista a FE

TEMES	INFORMACIÓ
Consciència en la llengua emprada en situacions concretes	És conscient de la llengua que parla en totes les interaccions, així com també dels canvis de codi que realitza.
Norma lingüística	<p>Sempre parla la llengua de l'interlocutor. A vegades, quan sap que aquest entén el català, parla en català, però "quasi sempre" es passa al castellà.</p> <p>Davant d'una persona que no coneix sempre inicia la conversa en català.</p>
Dinàmiques / Llengua i educació	<p>"Teòricament hauríem de parlar català sempre. Però com que d'altra banda som bilingües i entens les dues llengües, doncs no tens cap problema en dir-ho en castellà."</p> <p>En les reunions de metge, en FE parla amb l'idioma del grup (català), però quan s'adreça a algun metge castellanoparlant, es passa al castellà. Això també li passa amb la família de la seva dona.</p> <p>Quan se li demana perquè creu que li surt convergir al castellà contesta: "inicialment no ho saps i com que sempre parlen en castellà... posteriorment ho saps que saben parlar en català i que amb pacient també en deuen parlar."</p>
Relacions de poder	"Em costa el fet que ells parlin castellà i jo ho faci en català. Encara que ells m'entenguin."
Conflicte lingüístic	(...) "quan estic a Catalunya i en algun lloc públic em diuen que no m'entenen, això m'incomoda i m'emprenya." Tot i això, més endavant dirà que li molesta "una mica sí. Però a vegades no tant com per fer un conflicte. (...) és un tema que ja estic acostumat."

	<p>“si jo parlés sempre en català no seria un problema per ells. No em demanarien que jo parlés el castellà. I malgrat això... ho més més còmodu ho em surt parlar en castellà. Que alguna vegada, quan ho penso, dic ara parlaré en català i... però haig de fer com un esforç perquè estic acostumat a parlar en castellà amb ells.”</p> <p>“jo seria partidari que d’oficial només ho fos el català. Tant a l’ensenyament com a nivell oficial. Això del bilingüisme... jo crec que a la llarga només tindria que ser una llengua.”</p> <p>“cada vegada més, quan es parlen d’aquestes coses no tinc cap complexe d’avogar per la independència. Estic fart de d’estar... o sigui jo no em sento espanyol, gens! Cada vegada menys. Jo em sento català i europeu, però espanyol no, i això no m’és cap problema de manifestar-ho.”</p> <p>Davant la pregunta de si relaciona l’espanyolitat negativa amb el castellà contesta: “més que per la llengua seria pels fets econòmics, polítics... no deixar que Catalunya faci els seus passos. No seria tant la llengua. Lo de l’Estatut, etc. Cada vegada ho fan pitjor els polítics espanyols. La seva posició està propiciant que cada vegada hi hagi més gent que vol la independència.”</p>
<p>Relació entre l’ús lingüístic i la percepció identitària</p>	<p>El que fa que les persones siguin catalanes és “que hagin nascut a Catalunya i que parlín el català. Perquè si han nascut aquí, doncs normalment parlaran el català I sobretot que ells s’identifiquin amb el català, perquè hi pot haver gent que no ha nascut aquí d’altres països, que es quedin a viure aquí i agafen com a identitat el català. (...) Jo, per exemple si per feina me n’hagués d’anar a fora, jo seguiria sentint-me català sempre. Això estic segur que més o menys em podria integrar, però no</p>

	perdria el català. Per això puc entendre que hi hagi gent nascuda a Andalusia i que se segueixin sentint andalusos.”
--	--

1.2.5 Entrevista a NE

TEMES	INFORMACIÓ
Consciència en la llengua emprada en situacions concretes	És més o menys conscient de la llengua que empra en les seves interaccions. El que el fa dubtar és el fet que n'empra una o altra en funció de la finalitat concreta en la interacció.
Norma lingüística	<p>Normalment sempre comença les converses en català.</p> <p>A l'administració sempre usa el català.</p> <p>Quan el seu interlocutor li parla en un altre idioma, quasi sempre hi convergeix perquè "jo crec que si busques conèixer una persona i entendre-t'hi, busques les similituds més que les diferències."</p> <p>"Si m'interessa canvio ràpid a la llengua de l'altre."</p>
Dinàmiques / Llengua i educació	<p>Quan algú li parla en castellà: "Si no estic conscient canvio al castellà, però si jo estic pendent que vull parlar en català, doncs em mantinc."</p> <p>"jo crec que és natural canviar a l'idioma de l'altre. I això jo ho he vist fora de Catalunya amb altres idiomes."</p>
Relacions de poder	
Conflicte lingüístic	<p>"la gent està acostumada a canviar d'idioma perquè va està prohibit"</p> <p>Quan se li demana si aquesta prohibició creu que ha pogut condicionar que ara quan la gent veu que algú parla castellà, també s'hi passa, contesta: "sí pel simple fet que hi ha hagut una problemàtica i es viu. Si te'n vas a les balears i et poses a parlar amb algú de Leon has d'evitar de parlar del tema de la llengua, perquè si no et discuteixes. Ho has d'evitar sigui com</p>

	<p>sigui.”</p> <p>Quan se li demana si creu que hi ha un conflicte, contesta: “absolut! Sí sí, hi ha un conflicte. Jo crec que la transició no s’ha fet, no s’ha jutjat...”</p>
<p>Relació entre l’ús lingüístic i la percepció identitària</p>	<p>A nivell identitària se sent: “català. I a fora... sóc català i espanyol.”</p>

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

BARTH, F. (1976). *Los grupos étnicos y sus fronteras. La organización social de las diferencias culturales*. México: Fondo de cultura económica.

BOIX, E. (1991). "Tria i alternança de llengües entre els joves de Barcelona: normes d'ús i actituds". *Treballs de sociolingüística catalana*, 9 [article en línia]. [Consulta: 20-03-11].

<<http://84.88.10.30/index.php/TSC/article/view/224366>>

BOIX, E. (1993). *Triar no és traïr. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62.

BOIX, E. i VILA, F. X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.

GALINDO, M. i VILA, X. (2009). "Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l'alumnat català: llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d'ensenyament". *Revista de Sociolingüística*, Barcelona: Secretaria de Política Lingüística.

GALINDO, M. (2000). "Llengües a l'hora del pati. Usos lingüístics en les converses dels infants de Primària a Catalunya". Tesis doctoral dirigida per Emili Boix Fuster i Xavier Vila i Moreno, Universitat de Barcelona.

MOLLÀ, T. (2002). *Manual de sociolingüística*. Romanyà-Valls: Bromera.

NINYOLES, R. LL. (1969). *Conflicte lingüístic valencià: substitució lingüística i ideologies diglòssiques*. València: Climent.

PUJOLAR, J. (1993) "L'estudi de les normes d'ús des de l'anàlisi crítica del discurs". *Treballs de Sociolingüística Catalana 11* [article en línia]. [Consulta: 15-03-11].

<<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000063%5C00000047.pdf>>

PUJOLAR, J.; GONZÀLEZ, I.; FONT, A.; MARTÍNEZ, R. (2010). “Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana”. Barcelona: Joventut. [article en línia]. [Consulta: 22-03-11].

<<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/Publicacions/ColAportacions/aportacions43.pdf>>

PUJOLAR, J. i PUIGDEVALL, M. (pendent de publicació). “La sociolingüística crítica”. A: Sociolingüística. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

TORRIJOS, A. (2008). “Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics”. *Revista de Sociolingüística*, Barcelona: Secretaria de Política Lingüística. [article en línia]. [Consulta: 10-04-11].
<<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm08hivern/docs/torrijos.pdf>>

RIERA, A.C. (2002). “Avaluació de l’ús social del català entre l’alumnat de secundària en relació amb la dinàmica sociocultural dels centres”. [article en línia]. [Consulta: 1-4-11] <<http://www.doredin.mec.es/documentos/0720051000013.pdf>>

SERRACANT, P. (2009) “ Anàlisi de les dades sociolingüístiques de l’Enquesta de la Joventut”. *Llengua i ús*, 44 [article en línia]. [Consulta: 22-03-11].
<http://www6.gencat.cat/llengcat/liu/44_42.pdf>

WEINREICH, U. (1953). *Llengües en contacte*. Romanyà-Valls: Bromera, 1996.